

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет

Кафедра статистики, обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ
ЗАПАСІВ НА ТОРГІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ»**

Виконав:
здобувач 2 курсу,
спеціальності

071 «Облік і оподаткування» Андрій АНДРУЩЕНКО

Керівник : к.е.н., доц.

Тетяна РОЗІТ

Роботу допущено до захисту перед АК рішенням кафедри статистики,
обліку та аудиту від « 09» листопада 2023 р., протокол № 4 .

Завідувач кафедри статистики,
обліку та аудиту
д.е.н., професор

Оксана НЕСТЕРЕНКО

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІКО – ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1. Запаси в торгівлі: сутність і класифікація	6
1.2. Правничі засади обліку і аудиту запасів на торгівельному підприємстві	13
1.3. Макроекономічний аналіз товарів в роздрібній торгівлі	20
1.4. Економічна характеристика об'єкта дослідження	26
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	37
2.1. Методика організації обліку запасів	37
2. 2. Інвентаризація запасів та відображення її результатів в обліку	45
2.3. Застосування інформаційних технологій в обліку запасів	52
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ЗАПАСІВ	62
3.1. Аналіз забезпеченості та ефективність використання запасів на ТОВ «ЛОТОС КОРП»	62
3.2. Організаційно - методичні передумови аудиту запасів	70
3.3. Напрями вдосконалення організації аналізу запасів та їх аудиту	78
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Сфера торговельної діяльності завжди залучає велику кількість працездатного населення, передбачає вельми значну конкуренцію, застосування високотехнологічного обладнання, створення різноманітних організаційно – правових форм суб'єктів господарювання. Набуття особливої значущості питань, пов'язаних з обліком, аналізом та аудитом запасів товарів, яким належить лєвова частка в структурі майна торговельного підприємства є цілком природнім і саме це визначає **актуальність** даної магістерської роботи.

Будь – які управлінські рішення стосовно стратегічної політики керування товарними запасами і тактичних операційних рішень, в першу, чергу залежать від належного, своєчасного і якісного інформаційного підґрунтя яким є бухгалтерський облік. Економічний аналіз всієї діяльності компанії, окремої ланки запасів дає змогу оцінити досягнуті результати і скерувати певні стратегічні і тактичні рішення за потреби. Роль внутрішнього аудиту полягає, в першу чергу, в наданні допомоги управлінському персоналу в побудові належної системи контролю, оцінці діяльності кожної ділянки технологічного процесу, вибудовуванню ефективної організаційної структури. Якщо йдеться про обов'язковий аудит, то він має на меті підтвердити достовірність фінансової звітності, гарантувавши таким чином прийняття рішень як керівництвом, так і зовнішніми стейкхолдерами на надійному, правдивому неспотвореному інформаційному підґрунті.

Науковці з різних сфер економіки, практичні діячі присвятили багато досліджень проблематиці обліку запасів в торгівельній діяльності, їх аналізу та аудиту. Визначальними є праці Нападовської Л.В., Блакитої Г. В., Гладія І. О., Бутинця Ф.Ф., Куцик П.О., Левицької С.О., Остап'юк Н.А., Гевлич Л.Л.

Мета проведеного дослідження полягає у вивченні організаційно – методичних засад обліку, аудиту та аналізу запасів підприємств роздробної

торгівлі, з'ясування можливих недоліків і надання рекомендацій щодо їх усунення.

Задля реалізації визначеної мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання:**

- дослідити сутність економічної категорії «запаси» і «торгівля»;
- з'ясувати правничі засади регулювання обліку та аудиту запасів в сфері торгівельної діяльності;
- проаналізувати макропоказники внутрішньої торгівлі запасами;
- дослідити організаційно – методичні основи обліку запасів та їх інвентаризації;
- проаналізувати запаси об'єкту дослідження;
- розглянути організаційні засади аудиту запасів;
- запропонувати заходи вдосконалення організації аналізу та аудиту для підприємства, яке є об'єктом дослідження.

Об'єктом дослідження було обрано ТОВ «ЛОТОС КОРП».

Предмет дослідження – організація і методика обліку, аналізу та аудиту запасів торговельного підприємства ТОВ «ЛОТОС КОРП».

Було використано в роботі наступні **методи дослідження:** структурно – логічний (для вибудовування загального алгоритму дослідження); логіко – історичний (для дефініції таких категорій як «запаси», «торгівля»); узагальнення та порівняння (для дослідження методичних підходів); статистико – економічні та графічношо і табличного подання (для характеристики об'єкту дослідження і оцінки запасів підприємств торгівля на рівні держави); логічний – (в частині формування пропозицій щодо покращення аналізу і організації внутрішнього аудиту)

Практичне значення проведеного дослідження й отриманих результатів полягає в узагальненні теоретичних напрацювань і розробці рекомендацій щодо можливостей аналізу запасів, вибудовуванні організації внутрішнього аудиту для покращення управлінських рішень щодо запасів

підприємства, зростання ефективності політики управління запасами і поліпшення фінансового стану підприємства.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота має традиційну структуру зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, який налічує 79 джерел. Основний текст викладено на вісімдесяти сторінках.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІКО – ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Запаси в торгівлі: сутність і класифікація

Важливість і значущість торгівлі важко переоцінити в контексті становлення, розвитку і успішного функціонування будь – якої економічної системи. Їй належить одна з провідних ролей в економіці держави, бо вона є серцевиною системи обігу, найбільш розповсюдженим видом підприємництва, дуже значним колом застосування праці, займає вагоме місце в загальній рівновазі світової економіки, забезпечуючи зв'язок економічного зростання з ситуацією на всіх існуючих ринках, зокрема, на ринках інвестицій, наукових розробок, праці і багатьох інших.

Успішно вибудовані торгівельні взаємини здійснюють реалізацію переваг загального виробництва товарів, що стає підґрунтям економічної успішності всіх господарюючих суб'єктів, що, в свою чергу, дає переваги в досить жорстких конкурентних умовах як між економічними агентами, так і між державами. Оскільки економіка є процесом суспільного виробництва, подальшого обміну, розподілу та споживання накопичених благ матеріального характеру а також виробничих взаємин, які створюються на цих підставах, то саме торгівля реалізує функції обміну та розподілу. Цілком природньо з'явився торговий капітал, торгівля виокремилась в самостійну галузь економіки як наслідок поглибленого розвитку суспільного поділу праці і сформованої і усвідомленої необхідності раціонального підходу до використання наявних ресурсів.

Зосередимо увагу на визначенні торгівлі різними вченими – економістами та практичними діячами (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Дефініція поняття «торгівля»

Автор, джерело	Визначення поняття
Трещов М.М. (74)	галузь господарства, економіки та вид економічної діяльності, об'єктом, полем дії яких є товарообмін, купівля-продаж товарів, а також обслуговування покупців у процесі продажу товарів і їх доставки, зберігання товарів і їх підготовка до продажу
Мочерний С. В. (18)	форма обміну продуктами праці та послугами, історично обумовлена виникненням і розвитком товарного виробництва
Криковцева Н. О. (23)	обмін товарами між індивідами або групами, що відбувається, як безпосередньо за допомогою бартеру, так і опосередковано з використанням грошей. Основні переваги торгівлі – це розширення діапазону благ, доступних для споживання та спеціалізація виробничої діяльності (що поглиблює поділ праці)
Завадський Й.С (19)	це господарська діяльність з обігу, купівлі і продажу товарів. Слід відзначити й інші переклади слова trade – обмін, угода, роздрібна торгівля, ремесло
Нападовська Л. В. (36)	це діяльність, пов'язана з продажем товарів виробничо-технічного призначення й товарів народного споживання на підставі різних цивільно-правових договорів, які передбачають передачу прав власності на такі товари, а також допоміжна діяльність, спрямована на забезпечення умов для їх продажу шляхом надання відповідних послуг
Державна служба статистика України (71)	сфера послуг, які являють собою специфічний продукт праці, що не має матеріально-речової форми, спрямований на задоволення потреб замовника
ДСТУ (17)	вид економічної діяльності у сфері товарообігу і просування їх від виробника до споживача у формі купівлі-продажу та надавання пов'язаних із цим послуг

Джерело: Розроблено автором на основі [17, 19, 23, 36, 71, 74]

Отже, дослідивши думки дослідників, можемо підсумувати, що визначальним для торгівлі є обмін товарами в тій чи іншій формі. Якщо звернутися до лінгвістичного підходу щодо визначення сутності вказаного поняття, то слово «trade» має англійську етимологію і характеризується двома аспектами:

- 1) угода, обмін товарами та послугами на внутрішньому або міжнародному ринках;
- 2) ремесло, яке вимагає майстерності.

В свою чергу, до англійської економіки цей термін «commerce» - торгівля, було залучено з Італії, де використовувалося латинське слово,

«commercium», яке виникло з поєднання двох слів: «cum», тобто «разом» та «merx», тобто «товар».

Торгівлю також називають товарообмінною економікою, яка має в своїй основі передачу права власності з усіма вигодами та ризиками від одного володаря (продавця) в особі людини або організації до іншого (покупця), отримуючи при цьому або інший товар, або послугу, або грошові кошти. Первісною формою торгівлі був саме прямий обмін, тобто бартер. Винахід грошей, як засобу обміну, неймовірно спростив і полегшив всі торгівельні операції для всіх учасників.

Історичний погляд на розвиток та еволюцію торгових теорій сягає до часів древньогрецького мислителя Аристотеля, який засновував торгову теорію на виокремленні мінової вартості товару та споживчої вартості і вважав, що торгові операції мають прагнути до мінімальної кількості виключно для підтримки дрібної торгівлі і поділу праці.

Теорія меркантилізму, яка набула розвитку в XV – XVII ст., наполягала на перевазі експортної складової в торгівельному балансі держави. Цю теорію значно розвив Томас Ман, заснувавши парадигму «активного торгового балансу», чинниками якої було стимулювання імпорту за рахунок фінансової мотивації і зниження ввезення зв допомогою системи великих митних зборів.

Класична теорія торгівлі здобула свого розквіту у XVIII ст. Адам Сміт започаткував її у своїй базовій праці «Дослідження про природу і причини багатства народів», яка найсуттєвішим чином вплинула на тренд розвитку економічної думки.

Традиційні торгові теорії, які апелюють до вільної торгівлі, тобто до зняття будь-яких бар'єрів, певною мірою лежать в основі глобалізаційних процесів, які ширяться світом. Конкурентоспроможність країни деякою мірою визначається її торговою політикою. Економіка нашої держави знаходиться під впливом зовнішньої торгівлі значним чином, тому формування і втілення грамотної, перспективної торгової політики наразі є вкрай актуальним.

Сучасний стан розвитку світової торгівлі з огляду на наслідки COVID-19 і триваючої збройної агресії проти України має тенденцію до регіоналізації та все більшої цифровізації торгових процесів (digital trade). Тому вирішальне значення в контексті перспектив набувають інновації, спрямовані на зниження торговельних витрат завдяки використанню сучасних цифрових технологій.

Існуючі торгові теорії в цілому можна поділити на традиційні та сучасні (рис. 1.1).

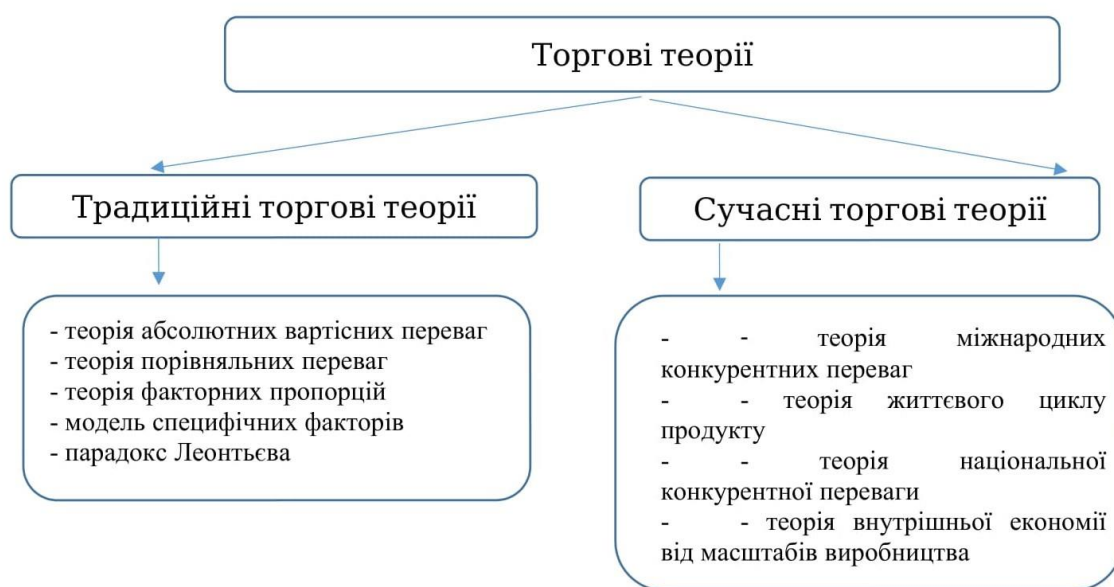

Рисунок 1.1 – Торгові теорії

Джерело: Створено автором на основі даних [22]

Принциповим є поділ торгівлі, яку здійснюють суб'єкти господарювання, на торговельну діяльність поза межами держави, тобто зовнішня торгівля і торгівлю всередині країни, тобто внутрішню, складові якої представлені на рис. 1.2.

Підприємство, яке є об'єктом дослідження в даній магістерській роботі, займається торгівлею сільгосппродукцією, яка класифікується як запаси. Запаси, якими вважаються будь-які товари, готові до покупки, безпосередньо впливають на фінансовий стан організації.

Рисунок 1.2 – Складові внутрішньої торгівлі

Джерело: Створено автором на основі даних [22]

Існує багато типів запасів, але західна облікова практика традиційно виділяє п'ять основних:

- 1) сировина та комплектуючі;
- 2) незавершене виробництво;
- 3) готова продукція та товари;
- 4) ремонтно-експлуатаційні матеріали та товари для технічного обслуговування;
- 5) пакувальні матеріали.

Розглянемо сутнісне наповнення цього терміну (табл. 1.2).

Розглянемо сутність та змістовне наповнення кожного з означених типів запасів.

Сировиною та комплектуючими вважаються вважаються будь – які оборотні активи, які підлягають використанню у ході виробничого процесу виготовлення готової продукції, надання послуг або виконання робіт. Основним каналом отримання їх компанією є купівля їх у постачальників, також можливо їх самостійне виготовлення самим підприємством. На баланс сировина зараховується за первісною вартістю, склад її визначається регуляторними органами і залежить саме від шляху отримання. Даний вид запасів вимагає відповідного управління, зберігання та відповідного обліку.

Таблиця 1. 2 – Дефініція поняття «запаси»

Автор, джерело	Визначення поняття
Гринів Н.Т. (15)	матеріальні ресурси (засоби виробництва і предмети споживання) для забезпечення безперервності розширеного відтворення, обслуговування невиробничої сфери та задоволення потреб населення
Словник-довідник фінансиста АПК (70)	предмети праці, які не повинні бути задіяні в процесі виробництва
Верига Ю., Бондар М. (39)	предмети праці, які беруть участь у процесі створення матеріальних благ
Велш Г.А., Шорт Д.Г. (10)	активи, які призначені для продажу або ті, що будуть використовуватися для виробництва товарів, призначених для продажу
Лучко М.Р., Бенько І.Д. (28)	США, Великобританія - це активи, призначені для продажу протягом одного звичайного ділового циклу, або ті, що використовуються протягом одного виробничого циклу. Німеччина – визначення терміну, який досліджується не встановлено
НП(С)БО 9 «Запаси» (56)	утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.
МСБО 2 «Запаси» (31)	утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг.

Джерело: Розроблено автором на основі [10, 15, 28, 31, 39, 56]

Під незавершеним виробництвом маються на увазі матеріали або компоненти, які перебувають у виробничому процесі, тобто на певний час технологічний процес їхньої обробки ще не є завершеним і вони не є готовими для реалізації.

Готовою продукцією вважається продукт, який повністю завершено обробкою, відділ технічного контролю перевірів і підтвердив їх якість, дотримання всіх вимог стосовно безпеки і вони є повністю готовими для продажу споживачеві. В якості товару класифікують активи, які було придбано з метою подальшого перепродажу.

Під ремонтно-експлуатаційними матеріалами та товарами для технічного обслуговування вітчизняна облікова практика традиційно має на увазі малоцінні та швидкозношувані предмети (спеціальний одяг, взуття,

засоби індивідуального захисту, інструменти та інвентар для виробництва, ремонту, технічного обслуговування, миючі засоби, спеціальні охолоджувальні рідини тощо). На відміну від сировини, яка є фундаментом майбутнього готового продукту, цей вид запасів не включається до складу готового продукту у фізичному сенсі, але приймає участь у його виробництві. Їх потрібно придбавати, зберігати, обліковувати та відображати у всіх видах звітності.

Запаси, які потрібні для пакування, захисту, збереження товарів під час їх використання на підприємстві і, також, під час доставки до споживача, що є вкрай важливим для ритейлерів, представлені бульбашковою плівкою, підкладками, коробками тощо. Для підприємств торгівлі цей вид запасів має значну питому вагу, тому їх рівень має контролюватися на регулярній основі і підтримуватися на належному постійному рівні.

В контексті даного дослідження, слід зауважити, що для підприємств сфери ритейлу такий вид запасів як товари вважається за доцільне додатково класифікувати більш детально для раціонального розподілу наявних ресурсів і керування ними. Зокрема:

- товари готові до продажу;
- зарезервовані товари;
- товари в дорозі;
- сезонні товари;
- буферні запаси товарів.

Перша складова має назву «доступний товар», тобто його придбано, розміщено на складі і при отриманні замовлення на нього його слід скомплектувати, упакувати та відправити.

Якщо клієнт вже сплатив за товар, то цей товар вже є розподіленим, його неможливо ще раз продати і слід виключити з переліку наявних запасів, тобто він є зарезервованим товаром.

Під товарами в дорозі розуміють товарно – матеріальний запас, який ще не продано і зараз пересувається або від постачальника до торгового підприємства, або між складами самого підприємства.

Сезонні товари також називають передбаченими запасами. Тобто торгівельне підприємство завчасно і навмисне придбаває великі партії товарів з метою задоволення прогнозованого зростання попиту в піковий сезон, в період святкових розпродажів, тощо.

Буферний або страховий запас товарів виконує функцію певного страхування на випадок непрогнозованого зростання попиту, форс- мажорних обставин у постачальника, у транспортної компанії, логістичних проблем будь – якої етимології.

Вказана категоризація товарних запасів не є вичерпною, тобто суб'єкт господарювання може розширювати, деталізувати її на власний розсуд і з урахуванням своїх потреб і специфіки діяльності. Але її розуміння і практичне застосування відіграє вирішальну роль для якісного і ефективного управління запасами.

1.2. Правничі засади обліку і аудиту запасів на торгівельному підприємстві

Логіко – історичний розвиток ринкової економіки переконливо довів абсолютну необхідність втручання держави шляхом законодавчого регулювання всіх різноманітних ринків. Світовий досвід має багато напрацювань щодо теоретичного і практичного втілення оптимального і ефективного співвідношення державного і ринкового регулювання економіки, їх ефективної взаємодії. В контексті галузі торгівлі, зокрема на внутрішньому ринку, то вона врегульована низкою нормативно – правових актів, тобто їх комплексом.

Філософія правничого регулювання полягає в застосування системи стримувань та противаг, основним змістом якої є протекціонізм економічних інтересів країни перед викликами і загрозами ззовні. Євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави передбачає врахування основних принципів, положень, вимог Світової організації торгівлі та Європейського Союзу.

Основним законодавчим актом, який визначає та регулює фундаментальні основи господарювання та господарських відносин є Господарський кодекс України, зокрема, глава 30 присвячена торгівлі. Пункт 1 ст. 263 визначає господарсько – торгівельну діяльність як таку, «що здійснюється суб'єктами господарювання у сфері товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг» » [14]. Пунктом 3 цієї ж статті визначено форми, в яких може реалізовуватися ця діяльність: «матеріально-технічне постачання і збут; енергопостачання; заготівля; оптова торгівля; роздрібна торгівля і громадське харчування; продаж і передача в оренду засобів виробництва; комерційне посередництво у здійсненні торговельної діяльності та інша допоміжна діяльність по забезпеченню реалізації товарів (послуг) у сфері обігу» [14].

Закон України «Про захист прав споживачів» [64] визначає і встановлює порядок взаємин між особами, які продають товари, надають послуги, виконують роботи для споживачів.

Постанова КМУ від 15.06.2006 р., № 833 «Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення» [62] визначила механізми провадження торговельної діяльності, встановивши права та обов'язки суб'єктів господарювання, правила, яких вони мають дотримуватися при обслуговуванні покупців та необхідність дотримуватись певних санітарних норм.

Розглянемо діючі правові норми стосовно запасів (рис. 1.3).

Рисунок 1. 3 – Загальна схема нормативного регулювання обліку запасів

Джерело: Створено автором

Податковий кодекс України визначає правові засади оподаткування і є наріжним підґрунтям податкової політики держави. Окремого визначення категорії «запаси» Податковий кодекс не надає, посилаючись в пп. 14.1.128 на НП(С)БО 9 «Запаси»[46, 56].

Суттєве зближення податкового обліку з бухгалтерським продемонстровано й тим, що в якості об'єкта оподаткування вказаний нормативний акт визнає прибуток, який визначено відповідно до національних або міжнародних стандартів обліку та звітності. Собівартість реалізованих запасів, поряд з доходами підприємства є двома визначальними складовими для визначення фінансового результату діяльності.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в статті 3 «Мета бухгалтерського обліку та фінансової звітності» встановлює мету обліку та звітності як «надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства» [50].

Певною мірою таку ж саму функцію, як і зазначений закон, виконують Концептуальні основи фінансової звітності для тих суб'єктів господарювання, які звітують за міжнародними стандартами фінансової звітності або згідно діючому законодавству, або прийняли рішення стосовно самостійного їх застосування. В п. 1.2 розділу I зазначено, що фінансова звітність загального призначення має на меті «надавати фінансову інформацію про суб'єкта господарювання, що звітує, яка є корисною для нинішніх та потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому суб'єктові господарювання»[24]. Наднаціональна сутність Концептуальних основ не передбачає наявності єдиного, уніфікованого для всіх укладачів звітності плану рахунків, що є цілком природнім.

В межах нашої національної юрисдикції створено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, який повністю узгоджено зі Звітом про

фінансовий стан, який складається на підставі залишків по рахункам (форма № 1) [58].

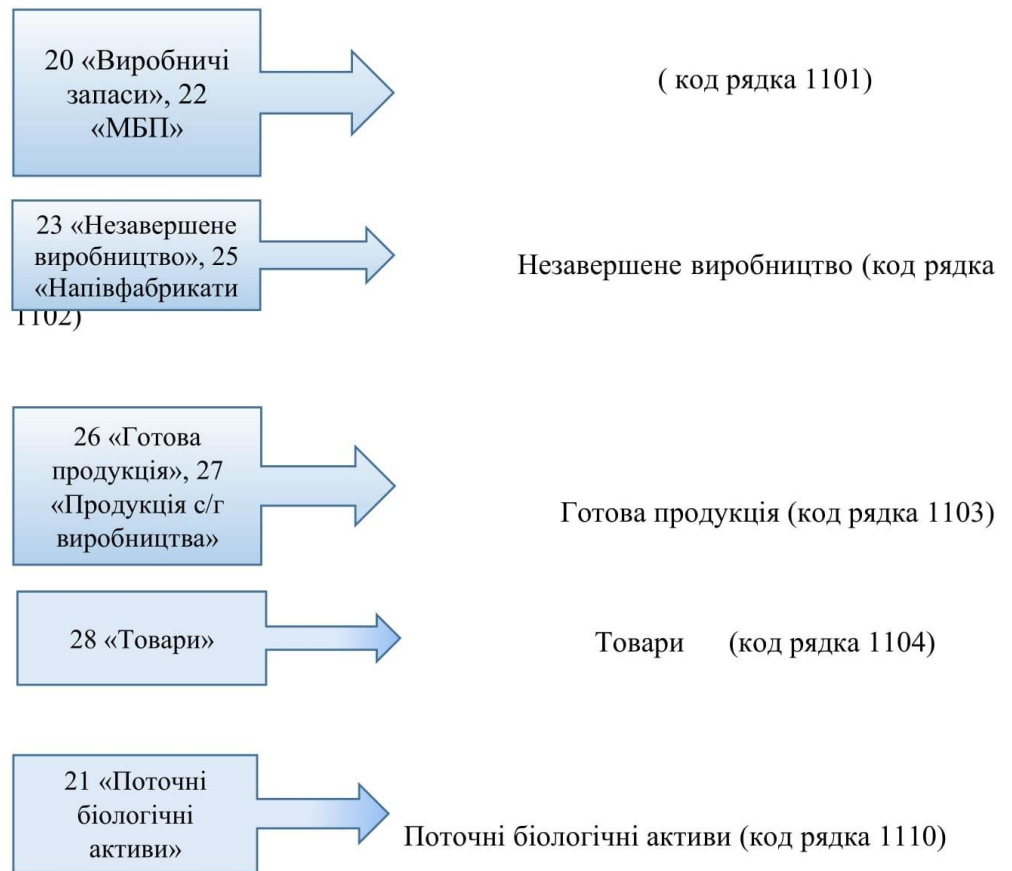

Рисунок 1.4 – Взаємоузгодженість Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Звіту про фінансовий стан (форма № 1)

Джерело: Створено автором на основі даних [54, 58]

Підставою формування II розділу «Оборотні активи» є залишки по рахункам Класу 2 «Запаси» (рис. 1. 4). Інструкцією до Плану рахунків прописано субрахунки до відповідних синтетичних рахунків, види діяльності, яким слід застосовувати ці рахунки, типові кореспонденції рахунків, рекомендації стосовно формування дебету і кредиту кожного рахунку.

Типові форми первинних документів встановлюються наказами Міністерства статистики України, Міністерства фінансів України. Також слід

додати, що підприємствам слід обов'язково брати до уваги і керуватися повною мірою Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88[59]. Первинні документи є абсолютним і беззаперечним підґрунтям для господарчої діяльності, відображення її в обліковому процесі і, як завершуваний етап, складання фінансової звітності, а також, податкової, статистичної та всіх інших видів звітності. Також первинні документи виконують функцію доказової бази при перевірці з боку фіскальних служб (Державна податкова служба України, Державна служба України з питань праці, Пенсійний фонд України та інші) і при звертанні до суду.

Щоб така функція була виконана первинний документ має мати саме такий статус, що забезпечується неухильним дотриманням вимог вказаних нормативних актів, зокрема, йдеться про наявність обов'язкових реквізитів, згідно до Положення № 88, яким визнано наступні:

- найменування підприємства, установи, від імені яких складений документ,
- назва документа (форми),
- дата складання,
- зміст та обсяг господарської операції,
- одиниця виміру господарської операції (у грошовому та за можливості у натуральних вимірниках),
- посади і прізвища (крім первинних документів, вимоги до яких встановлюються Національним банком України) осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення,
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції [59].

Правовими документами другого рівня регулювання визначаються стандарти обліку.

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» розкриває склад фінансової звітності для компанії, її елементи, до яких відносяться запаси, входячи в загальне поняття активів [54]; НП(С)БО 16 «Витрати» стосується проблематики даної роботи в контексті того, що запаси є досить ємною категорією, зокрема, запаси сировини формують основу майбутнього продукту, входячи, таким чином, в його собівартість[55];. При цьому мається на увазі запаси незавершеного виробництва або запаси готової продукції, порядок оцінки яких врегульовано саме цим стандартом. Матеріальні витрати є складовою виробничої собівартості продукції, яка, в свою чергу, визначає собівартість реалізованої продукції. Стосовно собівартості реалізованих товарів, вказаний стандарт посиляється на НП(С)БО 9 «Запаси»[56];.

Основним стандартом обліку є НП(С)БО 9 «Запаси» або МСБО 2.

Обидва стандарти встановлюють ідентичні вимоги щодо визнання запасів активам – можливість їх достовірної оцінки і здатність запасів уособлювати в собі майбутні економічні вимоги від їх використання в тій чи інший спосіб.

Оцінка запасів відбувається тричі протягом періоду їхнього надходження на підприємстві:

- при оприбуткуванні;
- при використанні;
- на дату складання фінансової звітності.

Будь – який тип запасів компанія може отримати декількома шляхами – 1) придбати у постачальників (найбільш розповсюджений шлях), 2) отримати як дарунок, або як внесок до статутного капіталу від засновників, або обмінний актив, 3) виготовити самостійно. Незалежно від способу потрапляння на підприємство запаси на баланс зараховують за первісною вартістю, але її склад визначається саме шляхом отримання запасів.

Оцінка запасів при їх використанні належить до останнього четвертого рівня нормативно – правового регулювання обліку запасів і лежить у площині

наказу про облікову політику. Це внутрішній документ підприємства, його наявність обумовлена, по - перше, як зобов'язання з точки зору законодавства - в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» наведено визначення даної категорії: «облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [50], по-друге, як офіційний документ підприємства, який враховує його особливості, специфіку діяльності, особливості технологічного процесу, взаємин з покупцями і постачальниками, тощо.

Оскільки підприємство приймає рішення стосовно обрання конкретного методу оцінки вибуття запасів з переліку пропонованих НП(С)БО 9, то це альтернативне облікове рішення має бути закріплено в цьому наказі. Оцінка запасів втретє на дату складання фінансової звітності не потребує фіксування в наказі, бо ні НП(С)БО 9, ні МСБО 2 не передбачають ніяких альтернатив – за найменшою з двох оцінок: за балансовою вартістю або за чистою реалізаційною вартістю.

1.3. Макроекономічний аналіз товарів в роздрібній торгівлі

Торгівля є однією з основних ланок економіки будь – якої країни світу, тому вивчення основних макропоказників, які характеризують даний вид економічної діяльності є вкрай важливим. Розглянемо такий напрямок внутрішньої торгівлі як роздрібна торгівля за період 2019 – 2021 роки (табл. 1.3) За період, що проаналізовано, бачимо що питома вага кожної області та м. Києва майже не змінюється. Безумовним лідером в обсягах роздрібної торгівлі є столиця країни, біля чверті загального товарообігу приходить на місто – його питома вага становить 23%. На другому місці є Дніпропетровська область, займаючи близько 10%, що в абсолютному виразі коливається від 79 млн. грн до 102 млн. грн. Питома вага Київської області зростає з 8,2 % у 2019

р до 9,11 % у 2021 р. Харківська, Одеська, Львівська області дають приблизно однаковий внесок в загальний оборот роздрібної торгівлі за період 2019 – 2021 років – від 6 % до майже 8%. Внесок всіх інших областей коливається в приблизно однакових межах – від 0,66 % Луганської області в 2019 р до 4,29 % Запорізької у 2020р.

Запаси є найбільшою частиною оборотних активів в балансах підприємств, що займаються торгівельною діяльністю (табл. 1. 4). Розглянемо структуру II розділу активу балансу (Звіту про фінансовий стан) підприємств, які займаються продажем борошна за 2021 та 2022 роки з урахуванням поділу на великі, середні та малі.

Як свідчить дані табл. 1. 4, на великих підприємствах запаси займають більше половини від усіх оборотних активів – 57, 3 % і 53,1% у 2021 та 2022 роках відповідно. Стосовно середніх і малих підприємств ситуація зовсім інша – питома вага запасів знизилась більше ніж в двічі у 2022 р в порівнянні з попереднім. З 73,4% до 32,9% на середніх підприємствах і з 68,9% до 32,91% на підприємствах малого бізнесу. Поясненням цього є те, що крупному бізнесу вкрай важко позбутися в короткі строки запасів при виникненні загроз, які спричинила збройна агресія проти нашої країни, на відміну від більш мобільного середнього і малого бізнесів.

Таблиця 1.3 - Оборот роздрібної торгівлі підприємств України за 2019 – 2021 р

Області, міста	2019		2020		2021		Темпи росту, %	
	Млн.грн	Питома, вага, %	Млн.грн	Питом а, вага, %	Млн.грн	Питом а, вага, %	2020/ 2019	2021/ 2020
Вінницька	18494,9	2,33	19460,2	2,24	24991,3	2,39	105,22	128,42
Волинська	12334,2	1,55	14361,2	1,65	16570,1	1,59	116,43	115,38
Дніпропетровська	79200,4	9,98	87987,0	10,13	102431,6	9,81	111,09	116,42
Донецька	23105,2	2,91	24513,3	2,82	28819,1	2,76	106,09	117,57
Житомирська	16465,7	2,08	17980,4	2,07	22162	2,12	109,20	123,26
Закарпатська	14951,1	1,88	14006,1	1,61	19234,6	1,84	93,68	137,33
Запорізька	32942,6	4,15	37242,7	4,29	44126,2	4,22	113,05	118,48
Івано-Франківська	15804,1	1,99	17054,9	1,96	20748,1	1,99	107,91	121,65
Київська	65042,2	8,20	76812,6	8,85	95103,6	9,11	118,10	123,81
Кіровоградська	13879,2	1,75	15443,6	1,78	18615,2	1,78	111,27	120,54
Луганська	5264,9	0,66	6132,3	0,71	7302,6	0,70	116,48	119,08
Львівська	49898,3	6,29	53113,8	6,12	67023,4	6,42	106,44	126,19
Миколаївська	17393,2	2,19	18489,2	2,13	22536,9	2,16	106,30	121,89
Одеська	62660	7,90	66979,4	7,71	80329,3	7,69	106,89	119,93
Полтавська	22331,2	2,81	25557,1	2,94	31166,6	2,98	114,45	121,95
Рівненська	12561,8	1,58	13280,4	1,53	16883,1	1,62	105,72	127,13
Сумська	13015,1	1,64	14076,1	1,62	16870,4	1,62	108,15	119,85
Тернопільська	8820,5	1,11	9633,6	1,11	12975,9	1,24	109,22	134,69
Харківська	58839,3	7,42	61838,1	7,12	67946,6	6,51	105,10	109,88
Херсонська	16436,5	2,07	17703,3	2,04	20658,1	1,98	107,71	116,69
Хмельницька	13864,9	1,75	15908,8	1,83	19481,6	1,87	114,74	122,46
Черкаська	15173	1,91	16382,9	1,89	21066	2,02	107,97	128,59
Чернівецька	8129,1	1,02	8469,7	0,98	10908	1,04	104,19	128,79
Чернігівська	12710,5	1,60	14505,5	1,67	17190,3	1,65	114,12	118,51
Київ	184161,5	23,21	201350,9	23,19	239375,8	22,92	109,33	118,88
Севастополь	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0,00
Всього	793479,40	100,00	868283,10	100,00	1044516,40	100,00	109,43	120,30

Майже діаметрально протилежна ситуація спостерігається стосовно такого виду оборотних активів як дебіторська заборгованість, пояснення якої відноситься до тієї ж самої площини. Зростання даного активу на великих підприємствах становить лише 2% у 2022 р, на 11% зросла дебіторська заборгованість у середньому бізнесі і більше ніж в двічі – з 24,1% до 53,32% у малому бізнесі.

Питома вага статті активу «Грошові кошти та їх еквіваленти» має незначні зміни у великих і малих підприємствах, і величезне зростання з 6488,5 млн. грн у 2021 р до 33471,0 млн. грн у 2022 р, що становить 3,8% і 30,2% відповідно.

Доля інших оборотних активів досить мала для всіх підприємств у 2021 р., але суттєво і дуже неоднаково зростає у 2022р особливо для середніх за розміром підприємств, де зростання відбулося більше ніж у дванадцять разів.

Таким чином, можна зробити висновок, що структура оборотних активів підприємств, основним видом діяльності яких є роздрібна торгівля борошном і виробами з нього з урахуванням їх розподілом за розміром досить неоднорідна і їй непритаманна стабільність. Критерії віднесення підприємств до тієї чи іншої категорії визначено Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Зокрема, йдеться про відповідність підприємства двом з трьох критеріїв: середня чисельність персоналу, чистий дохід, балансова вартість активів. Два останніх показника наведено в грошовому вимірнику – тис. євро, тобто при їх визначенні підприємству слід користуватися середнім за період офіційним курсом гривні до означеної валюти, який необхідно розрахувати на підставі курсів, які Національний банк України встановлював для вказаної грошової одиниці.

Таблиця 1. 4 - Оборотні активи підприємств роздрібної торгівлі борошном та виробами з нього з розподілом на великі, середні, та малі підприємства за 2021-2022 роки

Показники	2021						2022					
	Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства		Великі підприємства		Середні підприємства		Малі підприємства	
	млн.грн	Питома вага, %	млн.грн	Питома вага, %	млн.грн	Питома вага, %	млн.грн	Питома вага, %	млн.грн	Питома вага, %	млн.грн	Питома вага, %
Запаси	124419,0	57,3	124419,0	73,4	124419,0	68,9	153695,0	53,1	36479,0	32,9	30832,2	32,91
Поточні біологічні активи	0	0,0	0	0,0	0	0,0		0,0	0	0,0		0,00
Дебіторська заборгованість	13317,0	6,1	38046,5	22,4	43475,3	24,1	23286,0	8,0	36794,0	33,2	49948,4	53,32
Поточні фінансові інвестиції		0,0	0	0,0	0	0,0		0,0		0,0		0,00
Грошові кошти та їх еквіваленти	77635,0	35,8	6488,5	3,8	4755,3	2,6	107000,0	37,0	33471,0	30,2	4138,8	4,42
Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	0,0	0,0	208,4	0,1	0,0	0,0	5,0	0,0	13,5	0,01
Інші оборотні активи	1630,0	0,8	577,0	0,3	7653,4	4,2	5417,0	1,9	4074,0	3,7	8743,3	9,33
Ітого оборотні активи	217001,0	100,0	169531,0	100,0	180511,4	100,0	289398,0	100,0	110823,0	100,0	93676,2	100,0

Підприємство, діяльність якого аналізується, займається торгівлею збіжжям, борошном з нього й іншими продуктами переробки, тому приділемо увагу даному аспекту торгівлі.

Рисунок 1. 5 - Оборотні активи підприємств роздрібної торгівлі борошном та виробами з нього з розподілом на великі, середні та малі підприємства за 2021 – 2022 роки

Джерело: Створено автором на основі даних [60]

Для наочності проаналізовані дані представлено на рис. 1. 5, де бачимо, що запаси посідають перше місце у структурі оборотних активів в сфері роздрібної торгівлі, далі переважають найбільш ліквідна частина активів – гроші та їх еквіваленти і замикає трійки найбільш вагомих оборотних активів дебіторська заборгованість.

1. 4. Економічна характеристика об'єкта дослідження

Певну економічну характеристику підприємства дає розгляд структури балансу та вивчення динаміки цих показників (табл. 1. 5). Основним видом діяльності є торгівля зерном, борошном, продукцією його переробки.

Таблиця 1. 5 – Структура активу і пасиву Звіту про фінансовий стан
ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020 – 2023 роки

Статті балансу	Роки						Зміна за період(+/-) 2022-2020 рр тис. грн
	2020		2021		2022		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	
Актив							
I. Необоротні активи	35,20	0,18	52,20	0,27	26,60	0,14	-8,60
II. Оборотні активи	19671,30	99,82	19439,20	99,73	18520,90	99,86	-1150,40
III. Необоротні активи, утримувані для продажу	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Баланс	19706,50	100,00	19491,40	100,00	18547,50	100,00	-1159,00
Пасив							
I. Власний капітал	2071,70	10,51	2400,90	12,32	2648,60	14,28	576,90
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	17634,80	89,49	17090,50	87,68	15898,90	85,72	-1735,90
Баланс	19706,50	100,00	19491,40	100,00	18547,50	100,00	-1159,00

За період з 2020 по 2022 р спостерігаємо стійке зниження загального підсумку балансу – на 500 тис. грн у 2021 р, майже 1000 тис. грн у 2022 р. Ця тенденція свідчить про погіршення майнового стану ТОВ «ЛОТОС КОРП». В складі господарчих засобів 99% займають оборотні активи, питома вага яких не змінюється за періоди аналізу, але у вартісному виразі за три роки вони зменшились на 1150 тис. грн. З 89,5 % у 2020 р до 85,7% у 2022 р знизилась

питома вага поточних зобов'язань і забезпечень у структурі джерел фінансування ТОВ «ЛОТОС КОРП».

Таблиця 1. 6 - Структура необоротних активів ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020 – 2023 роки

Статті балансу	Роки						Зміна за період			
	2020		2021		2022		2021-2020		2022-2021	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Нематеріальні активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Незавершені капітальні інвестиції	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Основні засоби	35,20	100,00	52,20	100,00	26,60	100,00	17,00	100,00	-25,60	100,00
Відстрочені податкові активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0,00	0
Інші необоротні активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0	0,00	0
Усього	35,20	100,00	52,20	100,00	26,60	100,00	17,00		100,00	-25,60

Розглянемо більш детально складові необоротних і оборотних активів, тобто економічних ресурсів компанії у 2020 – 2022 роках.

Як бачимо з табл. 1.6 I розділ активу представлено виключно основними засобами, вартість яких суттєво зросла у 2021 р на 17 тис. грн, у наступному році відстежуємо падіння на 25,6 тис. грн.

В структурі II розділу активу питома вага запасів найбільша, але постійно зменшується з 70 % у 2020 р до 68% у 2021, і до 56% у 2022р. Натомість зростає дебіторська заборгованість – на 9% у 2021 р і ще на 2,5% у наступному. В 2020 р ТОВ «ЛОТОС КОРП» мало переплату по податкам і зборам до бюджету на суму 1501,9 тис. грн, що займало 7,63% у структурі оборотних активів, цю переплату було ліквідовано у наступному році. Біля 2% належало готівковим і безготівковим коштам в 2020 та 2021 роках, а в 2023 їх питома вага значно

зросла до 10,63%. Інші оборотні активи та витрати майбутніх періодів відсутні у господарській діяльності компанії.

Таблиця 1. 7 - Структура оборотних активів ТОВ «ЛОТОС КОРП» за
2020 – 2022 роки

Статті балансу	Роки						Зміна за період			
	2020		2021		2022		2021-2020		2022-2021	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Запаси	13844,00	70,38	13195,10	67,88	10454,30	56,45	-648,90	-2,5	-2740,80	-11,43
Дебіторська заборгованість за продукцію і т.д.	3971,70	20,19	5711,30	29,38	5898,80	31,85	1739,60	9,19	187,50	2,47
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1501,90	7,63	0,00	0,00	0,00	0,00	-1501,90	-7,63	0,00	0,00
Інша поточна дебіт.заборгованість	1,10	0,01	66,50	0,34	201,70	1,09	65,40	0,34	135,20	0,75
Гроші та їх еквіваленти	352,60	1,79	466,30	2,40	1966,10	10,62	113,70	0,61	1499,80	8,22
Витрати майбутніх періодів										
Інші оборотні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Усього	19671,30	100,00	19439,20	100,00	18520,90	100,0	-232,10	0,00	-918,30	0,00

Показники, за допомогою яких можна оцінювати фінансову стійкість компанії представлено в табл. 1. 8.

Коефіцієнт автономії підраховує частину коштів, які було вкладено засновниками і демонструє здатність розпоряджатися ними.

$$\text{Коефіцієнт автономії} = \text{Власний капітал} / \text{Капітал} \quad (1.1)$$

При встановленому нормативному значенні $> 0,5$, бачимо, що у ТОВ «ЛОТОС КОРП» він значно менший, але демонструє повільне зростання з 0,11 до 0,14.

Таблиця 1. 8 – Показники фінансової стійкості ТОВ «ЛОТОС КОРП» за період 2020 – 2023 рр.

Показник	Нормативне значення	Роки	На початок періоду	На кінець періоду	Абсол. Зміна (+,-)
Коефіцієнт автономії	$> 0,5$	2020	-	0,11	0,00
		2021	0,11	0,12	0,02
		2022	0,12	0,14	0,02
		Абс. зміна (+,-), період			0,00
Коефіцієнт фінансового ризику	≈ 1	2020	-	8,51	0,00
		2021	8,51	7,12	-1,39
		2022	7,12	6,00	-1,12
		Абс. зміна (+,-), період			0,28
Чистий оборотний капітал (ВОК)		2020	-	2036,50	0,00
		2021	2036,50	2348,70	312,20
		2022	2348,70	2622,00	273,30
		Абс. зміна (+,-), період			-38,90

Структура фінансових ресурсів характеризує фінансовий ризик, для обрахунку якого використовується формула:

$$\text{Коефіцієнт фінансового ризику} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.2)$$

Бажане значення встановлено на рівні ≈ 1 , при цьому бачимо перевищення від 6 до 8 разів, тобто на 1 гривню власного капіталу приходить від 6 до 8 гривень запозиченого, що є вкрай високим значенням фінансового ризику неповернення позикових коштів.

Чим вище значення власного оборотного капіталу, тим менша залежність оборотних ресурсів від запозиченого капіталу.

$$\text{Чистий оборотний капітал} = \frac{\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}}{\text{Оборотні активи}} \quad (1.3)$$

У ТОВ «ЛОТОС КОРП» даний показник збільшився у 2021 р на 312,2 тис.грн, в 2022 р на 273,30 тис.грн. Досить великі значення за 2020 – 2022 роки може бути пояснено дуже невеликими розмірами основних засобів у порівнянні з власним капіталом.

Таблиця 1. 9 – Показники рентабельності ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020 – 2022 рр

Показник	Роки	На початок періоду	На кінець періоду	Абс. зміна
				(+,-)
Рентабельність загальна	2020		0,06	
	2021	0,06	0,02	-0,04
	2022	0,02	0,02	0,00
	Абс. зміна (+,-), період			0,05
Рентабельність продукції	2020		0,05	
	2021	0,05	0,02	-0,03
	2022	0,02	0,03	0,01
	Абс. зміна (+,-), період			0,043
Рентабельність власного капіталу	2020		0,05	
	2021	0,05	0,02	-0,03
	2022	0,02	0,01	-0,01
	Абс. зміна (+,-), період			0,03

Рентабельність є одним з найважливіших показників, який описує ефективність діяльності підприємства як в цілому, так і будь – якого окремого аспекту. Коефіцієнт показує скільки прибутку отримано від кожної одиниці того чи іншого ресурсу. Зокрема, показник загальної рентабельності, розрахований за формулою 1.4 знизтвся з 0,6 до 0,2 впродовж 2021 р і залишився таким саме у 2022р.

$$\text{Рентабельність загальна} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Капітал}} \quad (1.4)$$

Для розрахунку рентабельності продукції скористаємось формулою:

$$\text{Рентабельність продукції} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Виручка від реалізації}} \quad (1.5)$$

Як бачимо у 2020 р кожна гривня виручки принесла лише 5 копійок прибутку, що ще погіршилось у наступному році до 2 копійок і зросло до 3 копійок у 2022 р.

$$\text{Рентабельність власного капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.6)$$

Рентабельність власних вкладених коштів також маж дуже незначні розміри, тенденція має негативний характер – зниження з 0,05 у 2020 р до 0,01 у 2022 р.

Інформативними для керівництва в контексті оперативних і стратегічних рішень є показники всіх трьох видів ліквідності, які допомагають оцінити можливість виконання підприємством своїх зобов'язань стосовно погашення заборгованості в короткостроковій перспективі, тобто негайно і в певній довгостроковій, тобто не тільки за рахунок грошових коштів готівкового і безготівкового характеру(див. табл. 1. 10).

Абсолютний коефіцієнт ліквідності, розрахований за формулою 1.7, демонструє яку долю поточних зобов'язань компанія має змогу погасити негайно.

$$K_{\text{лікв.абс.}} = \frac{\sum \text{грошових коштів та їх еквівалентів}}{\sum \text{поточних зобовязань}} \quad (1.7)$$

Більше ніж в 10 разів у 2020 – 2021 рр цей показник нижчий за мінімальне нормативне значення; на кінець 2022р він зріс до 0,07, але до мінімуму у 0,25 так і не досяг.

Проміжний коефіцієнт ліквідності передбачає оцінку можливості погашення поточних зобов'язань не тільки грошовими коштами а й дебіторською заборгованістю, яку підприємство очікує від покупців.

Таблиця 1. 10 – Показники ліквідності ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020 – 2022 рр

Показник	Нормативне значення	Роки	На початок періоду	На кінець періоду	Абс. зміна (+,-)
Абсолютний коефіцієнт ліквідності	> 0,25 – 0,3	2020		0,02	-
		2021	0,02	0,02	0,00
		2022	0,02	0,07	0,05
		Абс. зміна (+,-), період			0,05
Проміжний коефіцієнт ліквідності	> 0,7 – 0,8	2020		0,23	
		2021	0,23	0,27	0,03
		2022	0,27	0,36	0,09
		Абс. зміна (+,-), період			0,06
Загальний коефіцієнт ліквідності	> 1,5 – 2,0	2020		1,12	
		2021	1,12	1,13	0,01
		2022	1,13	1,15	0,02
		Абс. зміна (+,-), період			0,01

$$K_{\text{лікв.пром.}} = \frac{\sum \text{грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості}}{\sum \text{поточних зобов'язань}} \quad (1.8)$$

Як бачимо за результатами аналізу вказаний коефіцієнт тримається на рівні 0,3 при нижньому нормативному значенні 0,7, ця тенденція є

негативною, бо, навіть отримання боргів не дає змоги погасити вчасно власні зобов'язання.

Останній показник ліквідності – коефіцієнт загальної ліквідності – показує спроможність компанії розплатитися по своїх боргах із залученням абсолютно всіх оборотних активів.

$$K_{\text{лікв.заг.}} = \frac{\sum \text{оборотних активів}}{\sum \text{поточних зобовязань}} \quad (1.9)$$

Стосовно даного показника маємо найкращу картину у порівнянні з двома попередніми коефіцієнтами. При тому, що до нормативного значення за 2020 – 2022 рр цей показник не сягнув, але він набагато ближчий до нього, позитивним також є тенденція постійного його зростання з 1,12 у 2020 р до 1,15 у 2022р при нормативі $> 1,5 - 2,0$.

Для остаточного повного висновку стосовно оцінки фінансового стану ТОВ «ЛОТОС КОРП» за трирічний період слід зробити розрахунок рейтингової експрес – оцінки, в якому беруть участь п'ять показників, даючи змогу встановити рейтингове число (табл. 1.11). Розглянемо ці п'ять складових.

Забезпеченість власними оборотними засобами =

$$\frac{\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}}{\text{Оборотні активи}} \quad (1.10)$$

Цей показник є запорукою стабільності при здійсненні суб'єктом господарювання своєї бізнес – діяльності. Всі три роки з 2020 по 2022 він коливається на нижній межі – 0,1, 0,12, 0,14, тобто можемо сказати про найменший рівень ефективності використання коштів та їх забезпеченості.

$$K_{\text{коефіцієнт покриття}} = \frac{\text{Поточні активи}}{\text{Короткострокові зобов'язання}} \quad (1.11)$$

Цей коефіцієнт має на меті показати чи достатньо у компанії поточних ресурсів для виконання своїх обов'язків щодо погашення поточних зобов'язань. Як бачимо, його величина настільки мізерно мала, що його не можливо показати.

Нормативне значення наступного показника - Інтенсивність обороту всього капіталу - має бути $\geq 2,5$. Він показує на якому рівні знаходиться майстерність управлінського персоналу стосовно управління власними коштами.

$$\text{Інтенсивність обороту всього капіталу} = \frac{\text{Обсяг реалізованої продукції}}{\text{Капітал}} \quad (1.12)$$

У ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020 – 2022 рр він становить близько 1, що висвітлює відновлення руху капіталу, який було авансовано в бізнес, не на належному рівні.

При створенні бізнесу його топ – менеджмент завжди має обрати стратегію розвитку компанії. Наскільки обрана стратегія є успішною, наскільки досягнуто генеральну мету діяльності оцінює показник ефективності менеджменту, який розраховано за формулою 1.13.

$$\text{Ефективність менеджменту} = \frac{\text{Валовий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \quad (1.13)$$

Бачимо, що стандартизованого значення даний показник не має, але тенденція його є негативною – поступове зниження з 0,05 у 2020 р до 0,02 у 2021р, зниження до 0,01 у 2022 р.

Таблиця 1.11 - Підсумки рейтингової експрес-оцінки фінансового стану
ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020 – 2022 рр

	Показник	Нормативне мін значення	Роки	Початок звітного періоду	Кінець звітного періоду	Зміна (+,-)
1	Забезпеченість власними оборотними засобами	$\geq 0,1 - 0,3$	2020		0,10	
			2021	0,10	0,12	0,02
			2022	0,12	0,14	0,02
			Абс. зміна (+,-), період			0,003
2	Коефіцієнт покриття	≥ 2	2018		0,00	
			2019	0,00	0,00	0,00
			2020	0,00	0,00	0,00
			Абс. зміна (+,-), період			0,00
3	Інтенсивність обороту всього капіталу	$\geq 2,5$	2020		1,04	
			2021	1,04	1,10	0,06
			2022	1,10	0,92	-0,18
			Абс. зміна (+,-), період			-0,24
4	Ефективність менеджменту		2020		0,05	
			2021	0,05	0,02	-0,03
			2022	0,02	0,01	0,00
			Абс. зміна (+,-), період			0,03
5	Прибутковість (рентабельність)	$\geq 0,2$	2020		0,45	
			2021	0,45	0,02	-0,43
			2022	0,02	0,01	0,00
			Абс. зміна (+,-), період			0,43
6	R (рейтингове число)	1	2020		0,76	
			2021	0,76	0,35	-0,41
			2022	0,35	0,38	0,03
			Абс. зміна (+,-), період			0,43

Останній показник, який передуює оцінці загального рейтингового числа є показник прибутковості, обрахований за наступною формулою:

$$\text{Прибутковість (рентабельність)} = \frac{\text{Загальний прибуток}}{\text{Власний капітал}} \quad (1.14)$$

У 2020 р ТОВ «ЛОТОС КОРП» мало його на рівні 0,4, що більше мінімального рівня 0,2, але в наступних періодах ситуація принципово змінилася в негативний бік, бо констатуємо різке зменшення: 0,02 – значення показника у 2021 р, 0,01 – у 2022 р.

$$R = 2 K_0 + 0,1 K_p + 0,08 K_{обр} + 0,45 K_m + K_r \quad (1.15)$$

Рейтингове число розраховано за формулою 1.15, і його значення для підприємства ТОВ «ЛОТОС КОРП» за весь період, який було проаналізовано не досягало нормативного значення 1, крім того, у 2021 р воно знизилось і сягнуло рівня 0,35, продемонструвавши зростання до 0,38 у 2022 р.

Підсумовування результатів проведеного аналізу діяльності ТОВ «ЛОТОС КОРП» за період з 2020 по 2022 роки, дає можливість констатувати наступне.

Лева частина коефіцієнтів не досягає мінімальних нормативних рівнів. Є проблеми зі платоспроможністю, ліквідністю, рентабельністю. Рейтингове число підтверджує всі попередні розрахунки, бо якщо його значення менше за 1, а саме такі значення ми бачимо протягом 2020 – 2022 рр, то фінансовий стан компанії має бути охарактеризованим як незадовільний. З урахування збройної агресії сусідньої держави погіршення фінансового стану компанії у 2022 р можна було б пояснити цим. Але не найкращі показники бачимо і в попередні роки, що, в свою чергу, може бути пояснено пандемією COVID 19. Керівництву компанії необхідно вживати термінових заходів щодо пошуку нових ринків збуту, розширення асортименту продукції, перегляду стратегії розвитку в принципі. Санаційний аудит як поштовх до мобілізації всіх ресурсів і, зокрема, фінансових може стати дієвим інструментом в пошуках шляхів подолання негативних тенденцій бізнесу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Методика організації обліку запасів

Методологія відображення запасів в обліку підприємства визначена НП(С)БО № 9 «Запаси», яким мають керуватися всі юридичні особи за винятком бюджетних установ, та компаній, котрі ведуть облік за МСФЗ. Методологія обліку незавершених будівельних робіт за контрактом, фінансових інструментів і поточних біологічних активів, не дивлячись на те, що вказані об'єкти також є оборотними активами, врегульована окремими національними та міжнародними стандартами, які враховують специфічні риси і характеристики, притаманні цим об'єктам обліку.

Будь – які облікові дії відбуваються на підставі належним чином оформлених і своєчасно наданих первинних документів (табл. 2. 1).

Таблиця 2. 1 – Первинні документи з надходження запасів

Джерело отримання запасів	Супровідні документи
1	2
Суб'єкт підприємницької діяльності (постачальник)	Накладна Прибутковий ордер типової форми № М-4 Товарно-транспортна накладна (ТТН) відповідної форми (якщо товар доставлений автотранспортом) Залізнична накладна (якщо товар доставлений залізничним транспортом) Документи, що підтверджують якість товару (якщо їх наявність передбачено законодавством)
Фізична особа	Закупівельний акт Закупівельна відомість
Внесок до статутного капіталу (засновник)	Протокол установчих зборів, прибутковий ордер типової форми № М-4, акт про приймання матеріалів типової форми № М-7
Отримання із власного виробництва	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів типової форми № М-11

Продовження табл. 2. 1

1	2
Отримання від розбирання основних засобів	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів типової форми № М-11
Безоплатне отримання	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів типової форми № М-11, акт про приймання матеріалів типової форми № М-7, прибутковий ордер типової форми № М 4, ТТН

Складено автором на основі [2]

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про автомобільний транспорт» одним з найважливіших документів при використанні автотранспорту для доставки запасів є товарно-транспортна накладна – «єдиний для всіх учасників транспортного процесу (крім фізичних осіб, які здійснюють перевезення вантажу за рахунок власних коштів та для власних потреб) документ, призначений для обліку товарно-матеріальних цінностей на шляху їх переміщення, розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи, що може використовуватися для списання товарно-матеріальних цінностей, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, який складається у паперовій та/або електронній формі та містить обов'язкові реквізити, передбачені цим Законом та правилами перевезень вантажів автомобільним транспортом» [48].

Ще у 2019 році передбачався перехід з паперового формату складання ТТН на використання е-ТТН і ведення Реєстру ТТН в електронному форматі, тобто формування спеціалізованої електронної бази даних для здійснення державою контрольної функції за рухом вантажного транспорту по території України. Обов'язковість застосування е-ТТН була анонсована з 01.08.2023р, але наразі їх застосування є добровільним.

Незалежно від способу отримання запасів, на баланс підприємства їх зараховують за первісною вартістю, але змістовне її наповнення залежить саме від джерела отримання (табл. 2.2).

Таблиця 2. 2 – Оцінка запасів при їх надходженні

Джерело надходження	Склад первісної вартості
Придбання	сума, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків та знижок, наданих постачальником (продавцем); сума ввізного мита; сума непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів) інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях
Виготовлення власними силами	виробнича собівартість, яка визначається за НП(С)БО 16
Обмін на подібні активи	балансова вартість переданих запасів
Обмін на неподібні активи	справедлива вартість отриманих запасів
Внесок до статутного капіталу	погоджена засновниками (учасниками) підприємства справедлива вартість
Безоплатне отримання	справедлива вартість

Складено автором на основі [56]

Належним чином оформлені первинні документи надходять до бухгалтерської служби компанії, де мають бути проведені та відображені в облікових регістрах. В Плані рахунків для обліку запасів визначено клас рахунків 2 «Запаси», який деталізовано на рівні субрахунків. Ця класифікація

є достатньо детальною, але певна доля умовності в ній присутня. Тобто підприємство в особі головного бухгалтера має розробити власний План рахунків – робочий План рахунків, базуючись на власному професійному судження та враховуючи специфіку власного виробничого циклу і затвердити його наказом про організацію обліку. Ніяких штрафних санкцій за недотримання поділу рахунків у відповідності до субрахунків з Плану рахунків немає. Це не призводить до спотворення фінансової звітності, оскільки власний підхід до класифікації відбувається не тільки в межах того ж самого розділу балансу, але в межах однієї статті балансу. Особливої актуальності це набуває для підприємств, які ведуть облік і складають звітність за МСФЗ, бо ніяким окремим стандартом, ні Концептуальною основою не передбачено ніякого єдиного уніфікованого Плану рахунків.

Діючим Планом рахунків[58] передбачено використання рахунку 28 «Товари», на якому обліковують ті цінності, які надійшли в компанію для подальшого продажу. Його застосування призначено, в першу чергу, не для підприємств, що здійснюють виробничу діяльність, а для підприємств сфери обслуговування, зокрема, для торгових компаній. З шести субрахунків рахунку 28 для роздрібної торгівлі призначено субрахунки 281 «Товари на складі», 282 «Товари в торгівлі» і 285 «Торгова націнка», на якому, у випадку обрання підприємством і закріплення в наказі про облікову політику методу обліку «за продажними цінами», відображають різницю між покупною та роздрібною вартістю товарів, тобто, торгову націнку. Також в наказі про облікову політику підприємство має визначити варіант обліку транспортно – заготівельних витрат (ТЗВ): 1) на субрахунку 281 «Товари на складі» разом з вартістю самих товарів або 2) на окремому субрахунку 289 «ТЗВ» з подальшим розрахунком середнього відсотку ТЗВ і списанням їх частини, яка приходить на вартість тих товарів, які вибувають у звітному місяці. Розглянемо процес придбання товарів в ТОВ «ЛОТОС КОРП» (табл. 2.3)

Таблиця 2. 3 – Типова кореспонденція рахунків по придбанню товарів

Зміст операції	Первинний документ	Кореспонденція рахунків		Сумма, грн
		3	4	
1	2	3	4	5
Перераховано попередню оплату постачальникам: товару транспортних послуг	Виписка банку	371	311	360000,00 6000,00
Відображено податковий кредит (постачальник зареєстрував ПР в ЄРПН) товару транспортних послуг	Податкова накладна (ПН)	641	644	60000,00 1000,00
Товар оприбутковано без врахування недостачі понад норм природних втрат (окремий розрахунок)	ТТН, акт приймання товарів	281	631	299270,00
Відображено ТЗВ без врахування ТЗВ, які відносяться на нестачу понад норм природних втрат (окремий розрахунок)	Акт надання транспортних послуг	281	631	4990,82
Віднесено на розрахунки з перевізником(окремий розрахунок) понаднормативну вартість нестачі товару вартість доставки (без ПДВ), яка відноситься до понаднормативної нестачі ПЗ з ПДВ на наднормативну нестачу товарів вартість доставки, яка відноситься на наднормативну нестачу	Претензія перевізнику	374	631	730,00
		374	631	9,18
		374	715	146.00
				1,84
Передано товар для реалізації	Внутрішня накладна	282	281	304260,82
Нараховано торгівельну націнку	Розрахунок	282	285	158600,00
Відображено податковий кредит (постачальник зареєстрував ПН в ЄРПН) по: товару транспортних послуг	Податкова накладна (ПН)	641	644	60000,00 1000,00

При прийманні товарів було з'ясовано, що зерна пшениці 1 гатунку замість 8000 кг по 30 грн з ПДВ, заявлених в первинних документах, є на 30 кг менше, тобто 7970 кг; зерна пшениці 2 гатунку замість 10 000 кг по 12 грн з ПДВ є на 10 кг менше, тобто 9 990 кг. Розрахуємо нестачу понад норм природних втрат згідно з наказом «Про норми природного убутку продовольчих товарів у торгівлі»[57]. На підсумкові результати постачалику

транспортних послуг виписують Акт – претензію. Всі розрахунки у відповідності до вимог вказаного нормативного акту наведено в табл. 2.4

Підприємство самостійно обирає метод оцінки вибуття з переліку запропонованих НП(С)БО № 9 «Запаси», одним з яких метод ціни продажу, притаманний торговим підприємствам.

Таблиця 2. 4 – Розрахунок наднормативних втрат товару

Найменування товару	Кількість товару, зазначена в документах постачальника, кг	Норми природних втрат		Недостача в межах норм природних втрат		Недостача понад норм природних втрат		
		При транспортуванні на відстань 300 км	на доставлену партію товару (гр. 2*гр.3)	Кількість, кг	Вартість без ПДВ (гр 5*ціна без ПДВ), грн	Кількість, кг (фактична – в межах норм)	Вартість без ПДВ (гр 7*ціна без ПДВ), грн	Сума ПДВ (гр. 8*20%), грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Зерно пшениці 1 гатунку	8000	0,04%	3,2 кг	3,2 кг	80	26,8	670	134
Зерно пшениці 2 гатунку	10000	0,04%	4 кг	4 кг	40	6	60	12

Складено автором

Цей метод базується на розрахунку середнього відсотка торговельної націнки (ТН), яку, зазвичай, встановлюють наказом керівника підприємства. Покроково підприємство визначає:

- середній відсоток торговельної націнки;
- суму торговельної націнки, яка приходить на товари, які реалізовані у звітному періоді;

- собівартість товарів, які було продано.

Згідно з п. 22 НП(С)БО № 9 «Запаси», для обрахунку середнього відсотку слід застосовувати таку формулу:

$$\text{Середній відсоток торговельної націнки} = \frac{\sum \text{залишку ТН на початок місяця і ТН по отриманим за місяць товарам}}{\sum \text{продажної вартості залишку на початок місяця і продажної вартості отриманих за місяць товарів}} * 100\% \quad (2.1)$$

Якщо вказану формулу перетворити із застосуванням такого інструменту бухгалтерського обліку як рахунки, то вона буде мати такий вигляд:

$$\text{Середній відсоток торговельної націнки} = \frac{C_{\text{п}} \text{ рах.285} + \text{Оборот по кредиту рах.285}}{C_{\text{п}} \text{ рах.282} + \text{Оборот по дебету рах.282}} * 100\% \quad (2.2)$$

Відобразимо всі дії стосовно ТН в табл. 2. 5

Таблиця 2.5 – Розрахунок торгової націнки

№ з/п	Показник	Первісна вартість, грн	Сума торговельної націнки, грн	Продажна вартість, грн
1	Залишок на початок місяця	85000,00	41750,00	126750
2	Надходження за місяць	304260,82	158600,00	462860,82
3	Середній відсоток торговельної націнки	33,98		
4	Реалізовано за місяць	217500,00	73906,59	291406,59
5	Залишок на кінець місяця	171760,82	126443,41	298204,23

Всі виконані розрахунки мають знайти відображення в обліку при реалізації товарів на підприємстві роздрібною торгівлі (див. табл. 2. 6)

Слід зауважити, що в діючому Плані рахунків, для відображення процесу реалізації передбачено роботу з рахунками класів 7 «Доходи і

результати діяльності» і 9 «Витрати діяльності». Відстежено чітку взаємопов'язаність між рах 902 «Собівартість реалізації товарів», на який списуємо витрати по відвантаженим товарам і рах. 702 «Дохід від реалізації товарів», де обліковуємо виручку від продажу товарів.

Таблиця 2. 6 – Типові господарські операції з реалізації товарів

№ з/п	Зміст операції	Первинний документ	Кореспонденція рахунків		Сумма, грн
1	Надійшла виручка від реалізації товарів	Z звіт РРО	301	702	291406,59
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ, що виникли під час реалізації товару	Підсумкова ПН	702	6412	48567,76
3	Відображено собівартість реалізованих товарів	Бухгалтерська довідка - розрахунок	902	282	217500,00
4	Списано торговельну націнку на реалізовані товари		285	282	73906,59
5	Віднесено суму доходу від реалізації на фінрезультат		702	791	242838,82
6	Віднесено собівартість реалізованих товарів на фінрезультат		791	902	217500,00

При складанні фінансової звітності всі запаси включаються до підсумку балансу за найменшою з двох оцінок – балансовою вартістю або чистою вартістю реалізації. Цей підхід абсолютно однаково прописано і в національних, і в міжнародних стандартах обліку, його не слід прописувати в обліковій політиці, бо у підприємства відсутнє право вибору, це рішення, які класифікують як безальтернативні облікові рішення.

2. 2. Інвентаризація запасів та відображення її результатів в обліку

Одним із основних завдань бухгалтерського обліку є забезпечення об'єктивності інформації про майно підприємства та джерела його походження. Проте, як би досконало не був організований документообіг підприємства, чи то паперовий, чи електронний, як би кожен відділ підприємства не прагнув своєчасно та в повному обсязі підготувати та подати в бухгалтерію оригінали актів руху активів і капіталу, задля моніторингу фактичного стану, технічної цінності грошових коштів і матеріалів, необоротних активів проводиться щорічна інвентаризація. За допомогою цього елементу методу бухгалтерського обліку не тільки контролюється наявність, але й виявляється та оцінюється фактичний стан майнової основи, збільшує використання ресурсів, контролює роботу осіб, відповідальних за матеріальне збереження, виявляється порушення в обліку майна та визначаються їх причини.

Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку, як його інструмент є підставою для складання та фінансової звітності, в основу якої покладені або стандарти національні, чи міжнародні. Правдивість подання звітності є її найважливішою якісною характеристикою. Саме вказаний інструмент є тим важелем бухгалтерського обліку, який сприяє дотриманню цієї характеристики. Виконання інвентаризаційних робіт забезпечує велику міру об'єктивності, достовірності та дійсності показників обліку за рахунок уточнення та усунення відхилень між інформацією, наведеною в бухгалтерському обліку та фактичною наявністю, станом, критеріями визнання та оцінки активів, елементів власного капіталу та зобов'язань підприємств.

Нерозуміння або неусвідомлення значущості проведення інвентаризації може призвести до викривлення звітності та надання недостовірної інформації керівництву та кінцевим бенефіціарам. Тому підготовчі роботи до проведення

інвентаризації потрібно планувати і реалізовувати своєчасно, щоб забезпечити власників можливістю відчутти ефект від якісного проведення інвентаризації.

Окрім проблем виявлення фактичної наявності будь – яких економічних ресурсів, інвентаризація має в якості одного з завдань з'ясування стану активів і їх потенційної спроможності надавати економічні вигоди для суб'єкта господарювання. Алгоритми зменшення вартості активів, зокрема, запасів є відповіддю на необхідність представлення у звіті про фінансове положення активів за вартістю, яка не перевищуватиме потенційні економічні вигоди від їх використання у будь – який спосіб. Механізми знецінення встановлено в різних МСФЗ. Основоютворюючим стандартом в питаннях знецінення активів є МСБО 36 «Зменшення корисності активів», але є таке майно, знецінення якого врегульовується з обов'язковим урахуванням норм МСБО 2 «Запаси»[31, 32,].

Зниження вартості запасів, по суті, не є списанням, а зменшенням їх оцінки до нижчої з двох величин: первісної вартості або чистої вартості реалізації. Таке списання можна здійснити двома способами – напряму та через резервування (МСБО 2 не регулює це питання, а компанії визначають його у своїй бухгалтерській практиці). Амортизація вартості запасів за «найнижчою з...» має винятки, наприклад, для сировини, яка буде використовуватися у виробництві продукції, яка буде реалізована, як очікується, за вигідною ціною. У однорідних складських групах також можлива часткова амортизація. Але ж зниження відновної вартості (купівельних цін) не є однозначним орієнтиром знецінення. Реалізація запасів після закінчення фінансового року за ціною, яка буде меншою від собівартості, за певних обставин може розглядатися як подія коригування з метою зменшення корисності.

Збройна агресія проти нашої країни призвела до коригування основного законодавчого акту, яким врегульовано проведення інвентаризації - Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом

МФУ від 02.09.2014 № 879 [60]. Зокрема, Міністерство фінансів наказом від 26 травня 2022 року № 148, встановило, що інвентаризація для підприємств, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях інвентаризація виконується «у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств» [51].

На рис. 2.1 представлена загальна схема проведення інвентаризації, яка передбачає покрокове здійснення п'яти етапів цієї облікової процедури. Розглянемо змістовне наповнення кожного етапу, починаючи з організаційних заходів і до останнього етапу, на якому керівництво підприємства має розглянути, затвердити та забезпечити виконання отриманих результатів роботи інвентаризаційної комісії.

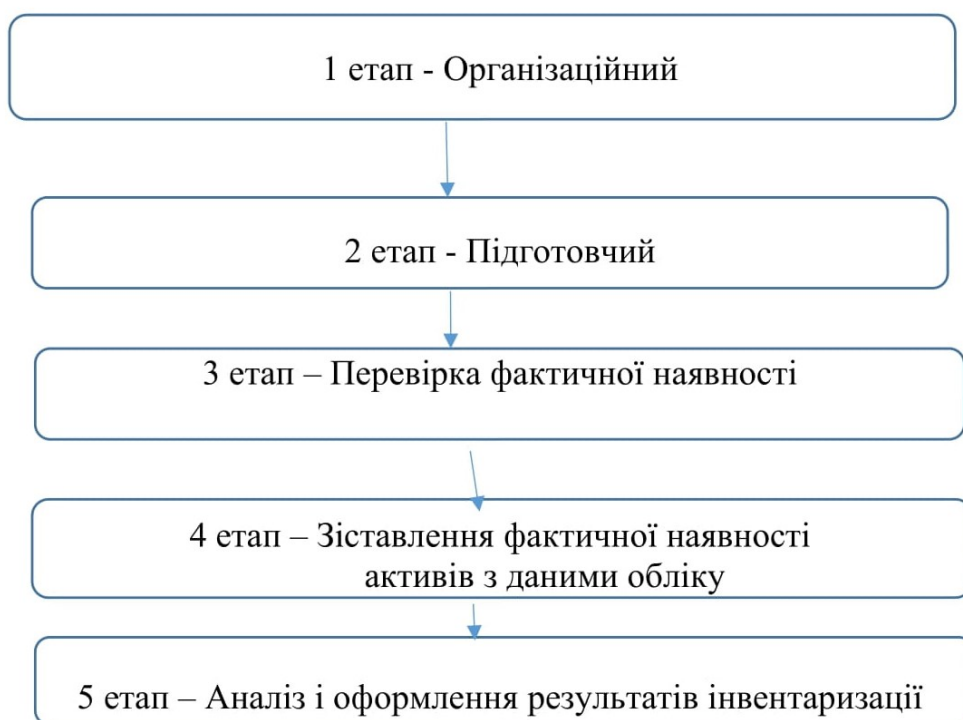

Рисунок 2. 1 – Етапи проведення інвентаризації

Організаційний етап передбачає створення графіку проведення інвентаризаційних робіт з встановленням об'єктів і термінів її проведення, формуванням інвентаризаційної комісії з осіб, які розуміються в об'єктах перевірки, що затверджується наказом керівника. Якщо передбачається великий обсяг робіт, то визначають робочі інвентаризаційні комісії.

В ході підготовчого етапу принципово важливим для забезпечення якісної інвентаризації є ретельна перевірка стану ваговимірювальних пристроїв. Всі запаси мають бути впорядковані за місцями зберігання, матеріально відповідальна особа в Інвентаризаційному описі запасів дає розписку в тому, що «До початку проведення інвентаризації всі видаткові та прибуткові документи на матеріальні цінності здані в бухгалтерську службу і всі матеріальні цінності, що надійшли на мою відповідальність, оприбутковані, а ті, що вибули, списані» [60].

При безпосередньому виконанні інвентаризації з'ясовується існування запасів шляхом їх підрахунку, зважування, обміру (визначення кількості навалювальних ТМЦ може проводитися на основі обмірів і технічних розрахунків). На передостанньому етапі всі інвентаризаційні описи підписуються всіма працівниками, яких було включено до складу комісії, здаються в бухгалтерію, де проставляються натуральні та грошові показники навпроти кожного проінвентаризованого об'єкту з метою виявлення розбіжностей і при їх виявленні вони вносяться в Звіряльну відомості результатів інвентаризації запасів [60]. В цьому документі відображають лишки і нестачі за результатами інвентаризації, виявляють пересортицю з класифікуванням лишків, які можуть бути зараховані в покриття нестач і нестач, які можуть бути покриті лишками; нестачі, які можуть бути списані в межах норм природного убутку та понад норми природного убутку.

Заключний етап передбачає складання Протоколу інвентаризаційної комісії, в якому комісія обґрунтовує отримані результати, надає пояснення і рекомендації щодо активів, які не втілюють в собі майбутні економічні вигоди,

тобто критеріально вже не можуть розглядатися як активи. Цьому протокол затверджується рішенням керівника підприємства і після цього результати інвентаризації мають бути відображені в обліку, а потім потрапити в фінансову звітність звітного періоду, інвентаризація в якому була завершена.

Таблиця 2. 7 - Періодичність проведення інвентаризації

Об'єкти інвентаризації	Строки проведення
Основні засоби; нематеріальні активи; незавершені капітальні вкладення; незакінчені капітальні ремонти і витрати майбутніх періодів	Не рідше 1 разу на рік перед складанням річних звітів, але не раніше 1 жовтня звітного року
Земельні угіддя, землі водного фонду, будівлі, споруди (в т. ч. гідротехнічні), інші нерухомі об'єкти основних засобів	1 раз на 3 роки
Незавершене виробництво та напівфабрикати власного виробництва, в т. ч.: незавершене виробництво рослинництва	Перед складанням річної звітності: - на 1 листопада,
Плодові розсадники, насадження	IV квартал (до настання зими)
Насіння, добрива (мінеральні, органічні), гербіциди, пестициди, інші засоби захисту рослин	Не рідше 2 разів на рік (до 1 липня і до 1 грудня)
Продукція сільськогосподарського виробництва (крім насіння, продукції промислових та інших виробництв, господарств)	Не рідше 1 разу на рік, але не раніше 1 жовтня та не пізніше на 1 грудня звітного року
Паливно-мастильні матеріали;	Не рідше 1 разу на місяць
Малоцінні і швидкозношувані предмети, сировина для переробки, запасні частини, тара і тарні матеріали, будівельні матеріали і обладнання, інші матеріали	1 раз на рік (не раніше 1 жовтня)
Грошові кошти, грошові документи, розрахунки	Не рідше 1 разу на квартал

Складено автором на основі [60]

Як бачимо з табл. 2.7 для різних груп об'єктів бухгалтерського обліку встановлено різні терміни для проведення інвентаризації, які зумовлені їх сутністю в контексті забезпечення подання у фінансовій звітності правдивої та достовірної інформації.

На рис. 2.2 наведено форму Інвентаризаційного опису запасів, яка встановлена Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства Фінансів від 09. 09. 2014 р. N 879 [60].

[illegible]

Рисунок 2.2 – Інвентаризаційний опис запасів [60]

Таблиця 2.8 – Типова кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку господарських операцій з відображення результатів проведеної інвентаризації запасів

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Недостача, виявлена за результатами інвентаризації. Винних не виявлено	947	20, 21, 22
Відображено нестачі на забалансовому рахунку	072	-
Відображено суму понаднормової нестачі, на винну особу	375	716
Відображено різницю між сумою відшкодування та балансовою вартістю виявленої нестачі	375	719
Відображено ПЗ з ПДВ	719	641
Сума, що підлягає сплаті до бюджету	719	641
Відшкодування, отримане від винної особи	301	375
Перераховано до бюджету різницю між відшкодованою сумою та балансовою вартістю, виявленої нестачі	642	311
Відображено результати інвентаризації	791 716	947 794
Відображено суму нестачі в межах природного збитку	901	20, 21, 22

На рах. 947 обліковуються нестачі, які виявлено під час інвентаризації і винних осіб по яким не встановлено, їх загальна вартість має бути віднесена на позабалансовий рахунок 072.

Після фіксації запасів внаслідок роботи інвентаризаційної комісії відбувається процес зіставлення фактичної наявності даного об'єкту обліку з даними, які відображено на рахунках бухгалтерського обліку на підставі первинних документів (рис. 2.3).

Завершальним кроком роботи комісії є складання протоколу інвентаризаційної комісії (рис. 2.4), де всі її учасники фіксують результати інвентаризації у вигляді 1) виявленого повного співпадіння фактичної наявності і стану запасів; 2) виявлених надлишків; 3) виявлених нестач і матеріально відповідальних осіб.

ЗВІРЯЛЬНА ВІДОМІСТЬ результатів інвентаризації запасів ¹																	
« » 20 р. (дата складання)																	
На підставі розпорядчого документа від «31» жовтня 2019 р. №03-06/256 проведено інвентаризацію фактичної наявності запасів, за результатами якої встановлено:																	
№ з/п	Субрахунок	Матеріальні цінності		Матеріально відповідальна особа	Одиниці виміру	Результати інвентаризації				Пересортиця				Нестачі, які можуть бути списані в межах норм природного зносу		Нестачі понад норми природного зносу	
		найменування, вид, сорт, група	номенклатурний номер (за наявності)			лишки		нестачі		лишки, які можуть бути зараховані в матеріальні запаси		нестачі, які можуть бути покріті		кількість	сума	кількість	сума
						кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
.....																	
Разом			X		X	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Бухгалтер																	
			(підпис)														

Рисунок 2. 3 – Звірляльна відомість результатів інвентаризації запасів

[60]

Цей протокол підписується всіма задіяними в ході інвентаризації робітниками і є підставою для аналізу результатів інвентаризації і відповідних висновків.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S
11	ПРОТОКОЛ																	
12	інвентаризаційної комісії																	
13	« » 20 р. (дата складання) (місце складання)																	
14	На підставі розпорядчого документа від «31» жовтня 2019 р. №03-06/256 інвентаризація проводилася станом на « » 20 р. комісією у складі:																	
15	Голова Петрович П.П.																	
16	Члени комісії: Іванов І.І., Конь К.К., Троль Т.Т., Малиш М.М.																	
17	За даними інвентаризації встановлено в наявності:																	
18	балансова вартість необоротних активів загальною кількістю одиниць 0, на суму (грн) 0																	
19	Запасів загальною кількістю одиниць 0, на суму (грн) 0																	
20	готівка у валюті: національний на суму (грн) .																	
21	іноземний на суму (грн) .																	
22	грошові кошти на суму (грн) .																	
23	у валюті: національний на суму (грн) .																	
24	іноземний на суму (грн) .																	
25	грошових документів загальною кількістю одиниць .																	
26	бланків документів суворої звітності на суму (грн) .																	
27	балансова вартість фінансових інвестицій на суму (грн) .																	
28	дебіторської заборгованості на загальну суму (грн) , у тому числі, за якою минув строк позовної давності ,																	
29	кредиторської заборгованості на загальну суму (грн) , у тому числі, за якою минув строк позовної давності ,																	
30	активи в дорозі – набименування активу загальною кількістю одиниць на суму .																	
31	Пропозиції щодо врегулювання виявлених розбіжностей між фактичною наявністю матеріальних активів та зобов'язань і даними бухгалтерського обліку, які наводяться у звіркових відомостях та актах																	
32	інвентаризації:																	
33	Матеріально відповідальна Результати згідно зі звіральними відомостями: лишки Зарахування пересортити Списання в межах норм природного убою Списання господарських вестей і втрат Оприбуткування остаточних лишків Остаточні весті Причина лишків																	

Рисунок 2. 4 – Протокол інвентаризаційної комісії [60]

Інвентаризація, яка має бути проведена обов'язково в певних, законодавчо визнаних випадках є фундаментальним засобом забезпечення надійності і прозорості даних, які оприлюднюються як фінансова звітність підприємства і не є комерційною таємницею.

2.3. Застосування інформаційних технологій в обліку запасів

Ринок сучасних українських програмних продуктів, призначених для автоматизації всіх облікових процесів, процесів створення фінансової та податкової звітності, а також подання звітності до відповідних контролюючих структур досить великий і різноманітний. Проте діяльність суб'єктів господарювання, пов'язана із сільським господарством, має величезну специфіку, яка обумовлена багатьма об'єктивними причинами, самою сутністю цього виду діяльності, що робе використання найбільш розповсюджених та відомих програмних рішень важким, незручним і майже неможливим. Наразі існує декілька програмних продуктів для ведення обліку на аграрних підприємствах, зокрема:

«ДЕБЕТ плюс», яка має окрему конфігурацію «Сільське господарство України», в котрій представлено рослинництво, тваринництво та переробка сільгосппродукції. Витрати по рослинництву групуються за видами культур, за полями, виробничими підрозділами та видами витрат. Також програма дозволяє сформувати звіти щодо списання хімічних засобів, добрив і посівного матеріалу.

BAS АГРО Бухгалтерія є комплексним програмним рішенням, за допомогою якого можна вести регламентований облік, бухгалтерський та податковий у тваринництві, рослинництві, птахівництві, переробній діяльності та суміжної торгової діяльності і послуг. Весь функціонал типового рішення BAS Бухгалтерія реалізовано в даному продукті, також надано весь спектр рішень щодо фермерського напрямку.

Agri Бухгалтерія є одним з продуктів, розроблених компанією Agri Analytica. Компанія працює саме в царині сільського господарства, створивши агрофінансову екосистему, сутність якої полягає в об'єднанні всіх зацікавлених стейкхолдерів навколо агровиробника – фінансових установ, які надають кредити і інші форми державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції, постачальників матеріальних ресурсів через товарне кредитування і лізинг, покупців через форвардне фінансування, потенційних інвесторів, страхових компаній та донорів.

MASTER: Агро, основний функціонал якої складається з обліку в рослинництві, тваринництві, транспортні та оренді. Додатковий функціонал зорієнтований на 1) посівні площі, які можна спланувати на наступний рік з розробкою декількох прогнозів; 2) ТІК, для обліку всього комплексу робіт та кількісного обліку зерна у прив'язці до якості; 3) ЕЛЕВАТОР – те ж саме, що і у функціоналі ТІК; 4) МОБІЛЬНА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ – цей додаток працює з інвентарними списками основних засобів і товарно – матеріальних цінностей, що є найбільш проблемною ділянкою сільськогосподарського бізнесу.

Розглянемо програму MASTER: Агро більш детально.

Як і у всіх програмах початок роботи пов'язаний із введенням початкових залишків на рахунках. В модулі Рослиництво в розділі Операції слід сформувати документ, в якому зазначають тип процесу тобто визначаємо введення залишків, номер і дату створення документу, одержувача (поле, на якому обліковуються, наприклад, залишки зернових) і прізвище і табельний номер матеріально-відповідальної особи. (Рис. 2. 5)

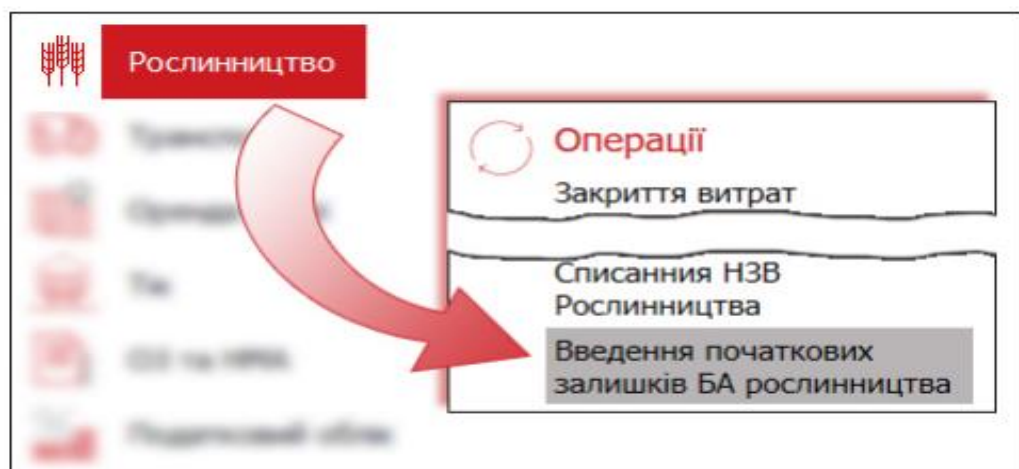

Рисунок 2. 5 – Формування документу «Введення початкових залишків»

При закупівлі запасів в програмі формується відображення рахунку, який виставляє постачальник на їх оплату. Для цього в розділі Закупівля створюється документ з відображенням всіх необхідних реквізитів (Рис. 2. 6)

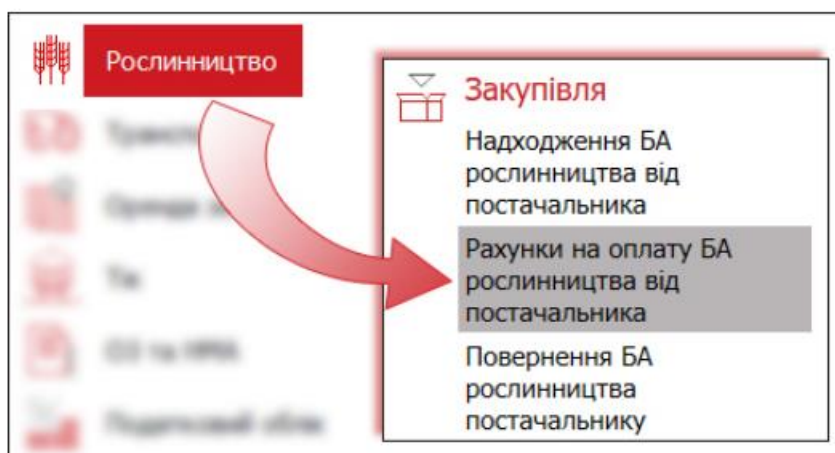

Рисунок 2.6 – Формування документу «Рахунки на оплату»

Після його проведення і отримання поточного біологічного активу, складається кореспонденція рахунків Д 211/насіння пшениці – К 631 (Рис 2. 7)

Додавання. Рядки (DMS)

Зберегти Скасувати

Параметри Додатково

Тип рядка Поточні БА

Код ТМЦ Пшениця (0705000000000000)

Найменування ТМЦ

Кількість 200.000 ГА

200.000 ГА Кількість дод

Ціна і сума відправника

ГРН:	1500.000	300000.00
ПДВ	Базова став 20	60000.00

Ціна і сума одержувача

ГРН:	1500.000	300000.00
------	----------	-----------

Рахунок

Дебет 211

Кредит 6311

Значення аналітик

№	Аналітика	Код
2	Біологічні активи	зернові та зернобобові
3	Рік	2004 (2004)
4	Податкове призначення	Використання в опер

Рядок 1 з 3

Інше

Примітка

Рисунок 2. 7 – Формування документу «Оприбуткування»

Початок посівних робіт, зокрема, обробка ґрунтів, власне посів, догляд за поточними біологічними активами відображається в розділі програми Поле (рис. 2. 8).

Рослинництво

Поле

- Витрати насіння
- Витрата добрив і ядохімікатів
- Вимога-накладна
- Лімітно-забірна карта
- План посіву

Рисунок 2. 8 – Формування документу «Витрати запасів»

При формуванні нового документа, пов'язаного з витратами насіння для посіву, в ньому вказують такі параметри: номер і дата, тип процесу, табельний номер та прізвища відправника і одержувача посівного матеріалу (рис 2. 9)

Додавання. Реєстр документів | Витрати насіння | 3 01.07.2017 по 31.07.2018 (DMZ). Витрати насіння

Зберегти Скасувати

Документ Додатково

Тип процесу Витрати насіння (__A01AGP22)

Документ № 1 від 15.03.2018

Реквізити

Відправник	51 Поле№1	Таб. № відпр.	Агроном П.П. (477)
Одержувач	51 Поле№1	Таб. № одер.	Агроном П.П. (477)

Сума

Сума відправника (без ПДВ)

ГРН: 100000.00

Різне

Прімітка Пшениця еліта Сапсан

Рисунок 2. 9 – Формування документа «Витрати»

Всі дані, які було внесено, слід зберегти і після цього додати планову кількість посівного матеріалу, фактично витрачену кількість висіву, з довідника додається код товарно – матеріальних цінностей. При цьому відбувається контроль залишків обраного виду ТМЦ за підрозділами та матеріально – відповідальними особами. З урахуванням залишку, який існує і відображений в картці ТМЦ, натуральний показник обраної номенклатури може бути відкоригований. Показник ціни відображається автоматично у відповідності до прописаного в наказі про облікову політику методу оцінки вибуття запасів. Сума рахується автоматично і створюється кореспонденція рахунків Д 231 – К 211/насіння пшениці

Додавання. Рядки (DMS)

Зберегти
Скасувати

Параметри

Тип рядка
Насіння

Одержувач
51 Поле№1

Код ТМЦ
Пшениця еліта Салсан (0701000000000000)

План
95.000

Факт
100.000 П.О.

100.000 П.О.
Площа, га
120.000

Ціна і сума

ГРН:
1000.000
100000.00

Рахунок
231

Дебет

Кредит
27

Значення аналітик

№	Аналітика	Код
2	Зановлення	Пшениця еліта 2018
3	Статті доходів/витрат	Насіння (201A1)

Рядок 1 з 2

Інше

Примітка

Рисунок 2. 10 – Формування документа «Контроль залишків»

В тому ж самому розділі програми (див. рис. 2.11) відображають списання тобто витрачання засобів захисту рослин із зазначенням вищевказаних даних. Це дає змогу після проведення документа (рис) отримати в обліку проведення Д 231 – К 27/гній

Додавання. Рядки (DMS)

Зберегти Скасувати

Параметри

Тип рядка: Добрива

Код ТМЦ: гній (060800000000003)

Кількість: 50.000 КГ

50.000 КГ

Ціна і сума

ГРН: 20.070 1003.50

Рахунок: Дебет 231 Кредит 27

Значення аналітик

№	Аналітика	Код
2	Замовлення	Пшениця еліта 2018
3	Статті доходів/витрат	Добрива (201A4)

Рядок 1 з 2

Інше

Прієтка

Рисунок 2. 11 – Формування документу «Витрати періоду»

Однією з характерних рис, притаманних сільському господарству є ризику, одним з яких є ризик загибелі посівів. Для обліку такої ситуації в модулі Рослинництво передбачено розділ Операції, де необхідно обрати документ Списання загиблих посівів (рис 2. 12)

Рослинництво

Операції

Закрита витрата

Списання загиблих посівів

Списання НЗВ Рослинництва

Введення початкових залишків БА рослинництва

Рисунок 2. 12 – Формування документу «Списання запасів»

В обраному документі відображають його номер і дату складання, тип процесу, підрозділи, які приймають і передають витрати, пов'язані з втратою посівів у зв'язку з загибеллю, та їх матеріально – відповідальних осіб. Далі слід обрати один із запропонованих варіантів – або витрати будуть віднесені до категорії повторюваних, або до категорії неповторюваних витрат. В першому випадку в документі фіксують гектари, які займала культура та ті понесені на загинувшу культуру витрати, які можна відтворити; вартість витрат; кореспонденцію рахунків – Д 947 (або 977) – К 231/відповідна культура(рис 2. 13).

Додавання. Рядки (DMS)

Зберегти Скасувати

Параметри

Тип рядка Повторювані витрати

Площа 20.000

Сума

ГРН: 2000.00

Рахунок 977

Дебет

Значення аналітик

№	Аналітика	Код
1	Статті доходів/витрат	Інші доходи (D99)

Кредит

231

Значення аналітик

№	Аналітика	Код
2	Зановлення	Пшениця еліта 2018
3	Статті доходів/витрат	Інші доходи (D99)

Інше

Принітка посев

Рисунок 2. 13 – Формування документу «Кореспонденція рахунків»

Якщо визначено, що витрати є неповторюваними, то вказують площу, яка буде перезасіватия, вартість витрат, які мають бути включені до собівартості нової культури і відповідну бухгалтерську проводку Д 231/відповідна культура - К 231/відповідна культура.

Облік отриманого врожаю, що реалізується покупцям зведеться за допомогою розділу Переробка та реалізація, де обирається формування нового документу Рахунки на реалізацію БА рослинництва (рис 2. 14)

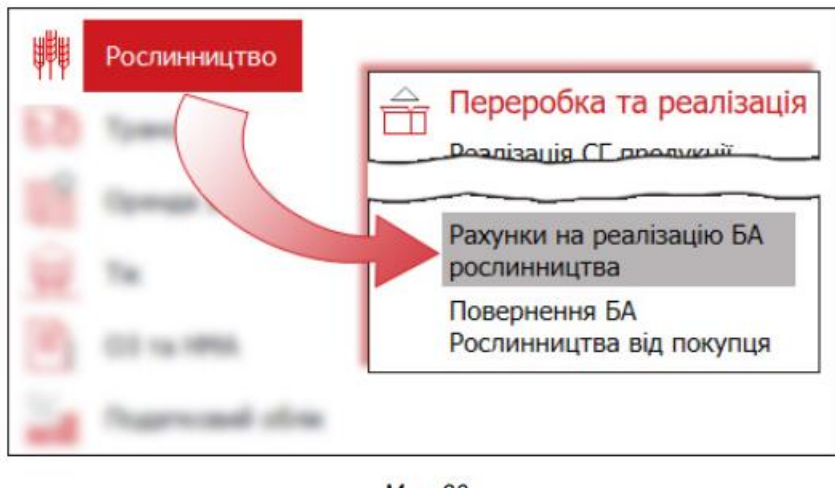

Рисунок 2. 14 – Формування документу «Реалізація»

В документі вказують всі необхідні реквізити. Слід зазначити, що при заповненні реквізиту Тип процесу, обов'язково вказують Накладна на реалізацію продукції СГ, що дасть змогу активувати поля документу Контрагент і договір контрагенту(рис. 2. 15).

Додавання. Реєстр документів | Рахунок на оплату продукції рослинництва покупцеві | 3 01.07.2017 по 31.07.2018 (DMZ). Рахунок ... X

Зберегти Скасувати

Документ Додатково Реквізити Спосіб доставки Документи Виконання

Тип процесу: Рахунок на оплату продукції рослинництва покупцеві __A01AGPR4 Виконується

Документ №: 1 від 28.02.2018

Реквізити

Відправник: 81 Ферма Таб. № відпр. Гусак П.О. (296)

Контрагент: Шевченко Анатолій Олегович (282)

Договір: від Додаткова угода

Вантажоодержувач: Шевченко Анатолій Олегович (282)

Сума

Сума відправника (без ПДВ) Сума одержувача (без ПДВ)

ГРН: 10000.00 15000.00 ПДВ 3000.00

Різне

Примітка: Пшениця

Рисунок 2. 15 – Формування документу «Рахунок на оплату»

Після збереження вказаного документу, програма дає можливість автоматичного створення на його підставі Накладної на реалізацію с/г продукції, що й буде визнанням доходу виробника цієї продукції у відповідності до фундаментального принципу обліку – нарахування і відповідності доходів і витрат.

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ЗАПАСІВ

3.1. Аналіз забезпеченості та ефективність використання запасів на ТОВ «ЛОТОС КОРП»

Для торговельного підприємства запаси є основним об'єктом управління. Виважене розуміння сутності цієї економічної категорії, принципів управління запасами, їх внеску в формування кінцевого фінансового результату діяльності вбачається необхідним підґрунтям для вироблення й реалізації управлінських рішень. Для отримання таких ефективних рішень стосовно об'єкту обліку визначальну роль відіграє економічний аналіз запасів.

Принциповим при аналізі запасів є їх вивчення для визначення оптимальної кількості та вартості, яка має бути на підприємстві. Інструментом для цього виступає розрахунок оптимального (або економічного) розміру замовлення. Однак наразі використання тільки цього розрахунку не вважається правильним підходом, необхідно вивчити ще ряд показників, які націлені на врахування стратегії компанії, технологічного процесу, інвестування в запаси, актуальність ринкових вимог. До таких показників відносяться наступні:

- вчасність замовлення;
- загальна концепція виконання замовлень;
- старіння запасів;
- наявність грошових коштів;
- рівень обслуговування клієнтів.

Розглянемо кожен з них більш детально.

Якщо компанія сповідує систему «Just-in-Time», то вона буде підтримувати мінімальний рівень запасів. З огляду на такий підхід,

постачальники мають бути на досить короткій відстані і мати змогу в залежності від потреби доставляти часто невеликі партії товарів.

Якщо компанія налаштована на максимально короткий термін виконання замовлення, то така філософія передбачає зберігання великих обсягів товару і наявність максимально повного асортиментного ряду для всіх можливих комбінувань відвантаження.

Під старінням запасів, перш за все, мається на увазі моральне старіння, що особливо характерно для високотехнологічної економіки. Компанії які продають сучасні гаджети повинні здійснювати жорсткий контроль обсягів товару, щоб запобігати накопиченню вже не сучасних моделей, обсяг продажів яких буде знижуватись.

Нестача грошових ресурсів має своїм наслідком неможливість проінвестувати в потрібну кількість запасів, тобто рівень товарних запасів на підприємстві буде не оптимальним. Таким чином, покупці будуть змушені чекати доволі довгий час.

При визначені рівня обслуговування клієнтів як однієї з цілей компанії, їй доведеться забезпечувати високий рівень інвестування в товари для того, щоб клієнти мали змогу постійно, в будь – який час придбати товар.

Методичні підходи до аналізу запасів мають ґрунтуватися на розумінні необхідності комплексного, системного підходу, складовими якого є такі компоненти як історичний, поточний та перспективний аналіз запасів товарів у поєднанні з аналізом загального обсягу товарів, виокремленням певних товарних груп і при необхідності окремих найменувань. В умовах автоматизації облікових процедур проаналізувати надходження товарів від постачальників в розрізі хронології, обсягів, динаміки поставок задля формування логічної структури товарообігу цілком можливе. Комп'ютеризація економічного аналізу пришвидшує отримання результатів стосовно досліджуваного об'єкту як взагалі, так і в будь – якому аналітичному

розрізі, формує достатній рівень знань щодо нього і, таким чином, є надійною, своєчасною підставою для прийняття виважених управлінських рішень.

Інформаційною базою для аналізу товарів є фінансова та статистична звітність, матеріали планових та позапланових інвентаризацій, звіти матеріально – відповідальних осіб, внутрішні звіти.

Таблиця 3. 1 – Інформаційні джерела для економічного аналізу запасів

Показник	Форма звітності
Дані про обсяг та структуру товарних запасів та товарообіг підприємства.	Форма 1-торг «Звіт про товарооборот торгової мережі» (подається не пізніше 4 числа місяця, наступного за звітним); Форма 3-торг –« Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі» (подається не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом); Товарно-грошові звіти матеріально-відповідальних осіб
Дані про розміщення товарних запасів.	Товарно-грошові звіти матеріально-відповідальних осіб; Матеріали планових та позапланових інвентаризацій; Матеріали вибіркового обстежень
Дані про загальний обсяг товарних запасів, величину витрат та залишок товарів.	Форма №1, 1м, 1мс «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; Оборотно-відомості по рахункам № 28«Товари», №93 «Витрати на збут», за балансовому рахунку 002 «Товарно-матеріальні цінності, прийняті на відповідальне зберігання»
Нормативи товарних запасів.	Затвердження норми запасів (внутрішній документ підприємства)
Дані про уцінку та пересування знецінених товарів.	Інвентаризаційні описи; Акти переоцінок товарних запасів.

На підставі інформаційних джерел, які наведено в табл. 3.1, проводиться економічний аналіз товарних запасів торговельного підприємства з послідовним виконанням певних етапів (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Етапи аналізу товарних запасів

Аналіз структури товарних запасів торговельного підприємства
Аналіз динаміки товарних запасів
Факторний аналіз впливу на величину товарних запасів
Аналіз сезонних коливань товарних запасів
Аналіз асортиментної структури запасів
Аналіз якості товарних запасів
Аналіз обіговості товарних запасів
Аналіз ефективності управління товарними запасами

Структура товарних запасів свідчить про питому вагу окремих груп товарних запасів, їх вплив на підсумковий результат діяльності компанії і дає

можливість керівництву зосередити увагу на найбільш вагомим групах товарів. Показники динаміки товарів оцінюють залежності і співвідношення між окремими товарними номенклатурами і показують забезпеченість товарами. На третьому етапі виокремлюються фактори і визначається їх впливовість (тобто вони ранжуються) задля найбільш вигідної структури товаробігу, розрахунку оптимального розміру замовлень, поліпшення стратегії і тактики управління товарними запасами. Сезонні коливання є дуже важливим компонентом в діяльності ТОВ «ЛОТОС КОРП», бо сама сутність його товарів передбачає сезонність. Грамотне керування продуктовою лінійкою, тобто, асортиментом надає змогу рівномірного отримання прибутку протягом всього календарного року. Якість товару є запорукою нарощування обсягів продажу. З урахуванням специфічності товарів, якими торгує ТОВ «ЛОТОС КОРП », показники якості мають бути відповідними і потребують певного вкладання ресурсів і дотримання всіх організаційно – технічних вимог стосовно зберігання товару – температурний режим, вологість, освітлення, провітрюваність приміщень. Узагальнюючим етапом аналізу є оцінка загальної якості управлінської політики стосовно запасів, тобто аналіз ефективності керування товарними запасами.

За даними фінансової звітності ТОВ «ЛОТОС КОРП » за три роки проведемо аналіз запасів.

Таблиця 3.3 – Аналіз динаміки запасів ТОВ «ЛОТОС КОРП» у 2020 – 2022рр.

Показник	Тис. грн			Темп росту ланцюгові, %		Темп росту базисний, %
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Запаси	13844,00	13195,10	10454,30	95,31	79,23	75,52

Як бачимо, аналіз динаміки демонструє поступове зниження запасів, темп приросту у 2021р має від’ємне значення 4,69 %, у 2022 р від’ємне

значення стало ще більшим 20,77 %; що стосується базового темпу приросту, то його від'ємне значення дорівнює 24,48 %, що в абсолютному вимірі дорівнює -3389,7 тис. грн.

Наочно розмір запасів відображено на рис. 3.1.

Здатність підприємства якнайшвидше перетворювати грошові ресурси, вкладені в запаси, знов в грошові кошти визначають за допомогою критерію оборотності. Скористаємось формулою розрахунку коефіцієнту оборотності запасів.

$$K_{\text{обор.запасів}} = \frac{\sum \text{чистого доходу від реалізації}}{\sum \text{запасів}} \quad (3.1)$$

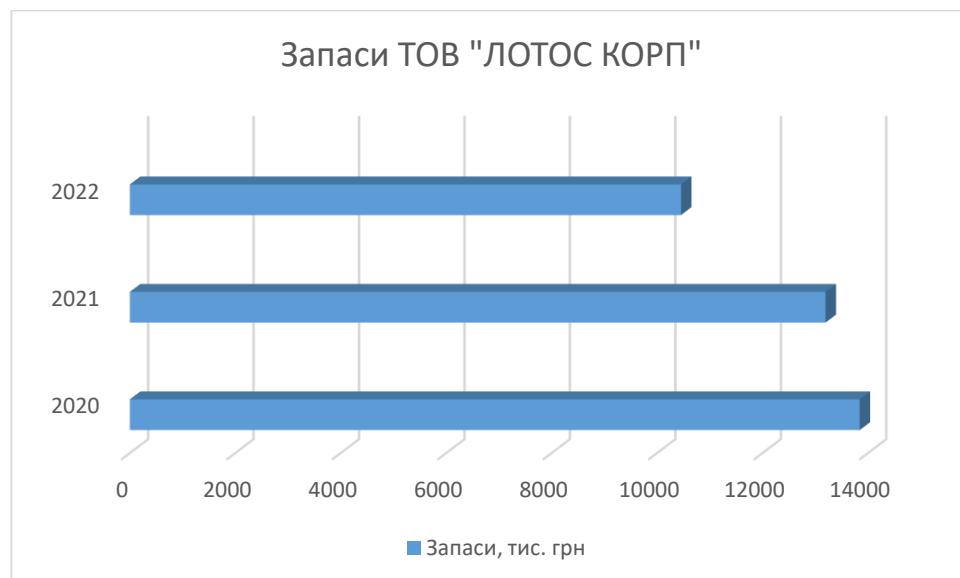

Рисунок 3.1 – Обсяги запасів ТОВ «ЛОТОС КОРП» за період 2020 – 2023 рр.

Бачимо (див. табл. 3.4), що у 2020 р запаси обернулись 1,49 разів за рік, у наступних роках бачимо вкрай незначне пришвидчення оберненості – на 0,14 у 2021 і ще на 0,01 у наступному. Пришведчення 2021 р пояснюється зменшенням розміру запасів на 648,9 тис. грн і збільшенням чистого доходу на 945,5 тис. грн.

В 2022 р запаси продовжили зменшуватися у порівнянні з попереднім роком ще на 2740,8 тис. грн, однак, зменшення доходу на 4374 тис. грн майже загальмувало зростання швидкості обертання. Тим не менш, маємо позитивну тенденцію розрахованого показника.

Таблиця 3.4 – Розрахунок показників оборотності запасів ТОВ «ЛОТОС КОРП» у 2020 – 2022рр.

Показник	Роки			Зміна (+/-)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	20574,90	21520,40	17146,40	945,50	-4374,00
Запаси за звітний період, тис. грн	13844,00	13195,10	10454,30	-648,90	-2740,80
Коефіцієнт оборотності запасів	1,49	1,63	1,64	0,14	0,01

Більше інформації для прийняття виважених управлінських рішень дало би порівняння вказаного коефіцієнту по підприємствах – конкурентах за видом діяльності та за її обсягами. Особливої актуальності набуває це порівняння (якщо є така можливість) з огляду на те, що стандартні значення коефіцієнту оборотності запасів варіюються в залежності від основного виду бізнесу, але для торговельних підприємств його мінімальний рівень складає 8, а максимальний 18.

Наступний показник – коефіцієнт товарообігу є одним з двох показників, які характеризують оборотність товарів.

$$K_{\text{товарообігу}} = \frac{\text{Товарообіг за період}}{\text{Середні товарні залишки}} \quad (3.2)$$

Даний показник можна обрахувати як для окремого товару, так і для номенклатурної групи, для всіх товарів також.

Коефіцієнт товарообігу характеризує кількість разів за період, який аналізується, було продано даний товарний запас. Зростаючий тренд вказаного показника є позитивним напрямком, бо якщо час на реалізацію скорочується, то це означає скорочення частки оборотного капіталу, який було задіяно для цього товару, а це, в свою чергу призводить до зменшення витрат підприємства. Стосовно ТОВ «ЛОТОС КОРП» бачимо, що значення показника вкрай незначне і у 2022 р спостерігаємо суттєве його падіння до 0,74, що є приводом для керівництва спрямувати зусилля на покращення коефіцієнтів оборотності.

Таблиця 3.5 - Розрахунок коефіцієнтів товарообігу ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Зміна (+/-)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Собівартість реалізації товарів	13421,30	18023,30	8804,30	4602,00	-9219,00
Середні товарні залишки	12863,35	13519,55	11824,70	656,20	-1694,85
Коефіцієнт товарообігу	1,04	1,33	0,74	0,29	-0,59

Зокрема, треба з'ясувати запаси, які не користуються попитом, знизити ціни продажу на товари, які можуть вважатися низьколіквідними. Можлива зміна загальної політики продажів, формування спеціальних програм продажу, інші заохочувальні заходи.

Другий показник – це термін оборотності товарів, який показує середню кількість календарних днів, які потребуються для продажу товарних запасів, котрі є в наявності. Наведемо формулу для його розрахунку.

$$Об_{дні} = \frac{\text{Товарні залишки}_{сер} * \text{Кількість днів}}{\text{Товарообіг за період}} \quad (3.3)$$

Таблиця 3.6 - Розрахунок терміну оборотності товарів ТОВ «ЛОТОС КОРП» за 2020-2022рр.

Показник	Роки			Зміна (+/-)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Собівартість реалізації товарів (ТО)	13421,30	18023,30	8804,30	4602,00	-9219,00
Середні товарні залишки	12863,35	13519,55	11824,70	656,20	-1694,85
Величина аналізованого періоду	365	365	365	-	-
Термін оборотності	349,83	273,79	490,22	-76,03	216,42

Як свідчать розрахунки (див. табл. 3.6) в середньому потрібно більше року – 371 день, щоб реалізувати товари, які має ТОВ «ЛОТОС КОРП». Такий термін оборотності не є прийнятним, особливу зважаючи на його подовження на 216 днів у 2022 р у порівнянні з попереднім.

Обрахунок оборотності передбачає з'ясування трьох видів даних – швидкості обороту, середньорічних залишків та термінів оборотності. У 2021 р бачимо зростання обсягу закупівель на 656,2 тис грн до 2020 р, а потім різке зменшення на 1694,85 тис. грн. На початок періоду, який аналізується, товари були продані 1,04 разів і суттєве зниження на кінець 2022 р до рівня 0,74. В поєднанні із значним зростанням терміну оборотності з 350 днів до 490 за цей період, виявлені тенденції потребують негайних заходів від керівництва компанії, які будуть сприяти виправлення таких значень розрахованих коефіцієнтів, перегляду політики стосовно наявності товарів, скорочення операційного циклу. Оборотні кошти, зокрема, їх найліквідніша складова – грошові кошти та їх еквіваленти, заморожені в цих товарних запасах, тобто ефективність їх використання вкрай низька. Вибудовування оптимальної раціонально і ефективно.

Економічний аналіз запасів надає певну низку переваг для компанії, зокрема, він запобігає або хоча б значно скорочує втрати продажів. Це стає можливим тому, що аналіз розраховує кількість товарів, які мають бути безпосередньо на торговому підприємстві для їх звичайних продажів.

Скорочення обсягів оборотного капіталу, який є необхідним для підтримування інвестицій в товарний запас, який користується попитом замість використання його для інвестування в товари з низьким рівнем обороту, також вважається беззаперечною перевагою аналізу. Третя перевага полягає в вибудовуванні лояльного ставлення клієнтів, які можуть придбати бажаний товар в будь – яку мить, бо він зберігається на підприємстві і не потребує часу для доставки. Четвертою перевагою є можливість скоротити витрати на непопулярні, застарілі товари завдяки постійному моніторингу попиту і швидкому виявленню запасів, стосовно яких вже покупці не зацікавлені.

3.2. Організаційно - методичні передумови аудиту запасів

Генезис аудиту по-різному періодизується багатьма дослідниками. Логіко – історичний контекст свідчить про латинське коріння слова «аудит» - від слова «audio», тобто слухати, відповідно, «auditor» - це той, хто слухає. Історія сягає часів Стародавнього Єгипту, Римської імперії, Древнього Китаю. Переважна більшість дослідників вважає 23 жовтня 1854 р офіційною датою виникнення незалежного аудиту в сучасному розумінні, коли в Единбурзі члени Спілки бухгалтерів отримали статус «привілейований бухгалтер», а сама Спілка отримала Королівську хартію.

Розвиток капіталістичного способу виробництва, який сформував підвалини ринкової економіки став основним рушієм аудиту. Місце, роль, значення й важливість аудиту в ринковій економіці беззаперечні. Такої ж значущості набирає і внутрішній аудит, завдання якого в умовах глобалізації суттєво розширились – він покликаний дати оцінку сильних і слабких сторін бізнесу, які знаходять відображення не тільки в показниках фінансової звітності, а й в показниках звітності зі сталого розвитку.

Першим, фундаментальним етапом проведення аудиту є його планування та визначення аудиторських процедур, необхідних для здійснення аудиту певної ділянки обліку. Даний етап внормовано низькою регуляторних актів:

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» №2258-VIII від 21.12.2017 р.[49];

МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності»;

МСА 320 «Суттєвість при плануванні та поведені аудиту»[33].

Між аудиторською фірмою і підприємством складається договір на проведення аудиту, але до його укладання аудиторська компанія направляє лист – зобов’язання, в якому обов’язково прописується наступне:

- мета і обсяг перевірки;
- ступінь відповідальності аудиторів перед клієнтом;
- форма звітів та висновків.

Спочатку аудитори мають отримати уявлення про сутність і особливості діяльності компанії, вивчити договір між засновниками, фінансову та інші види звітності і приділити особливу увагу вивченню стану обліку на підприємстві. Ключовим моментом даного етапу є отримання інформації від попередньої аудиторської перевірки, якщо вона була. Компанія, яка аудіюється дає згоду на отримання такої інформації. Якщо ж компанія відмовляє в отриманні згоди, то договір на проведення не може бути складений.

Далі відбувається власне складання плану перевірки і розроблюється програма аудиту. Процес планування відбувається з дотриманням певних умов, які гарантують якість плану, якість програми аудиту і, як підсумок, самого аудиту і його висновків. На стадії планування аудитор, перш за все, опрацьовує систему обліку, яка налагоджена в компанії, вивчає облікову політику, систему внутрішнього контролю для з’ясування рівня довіри до неї; вирішує питання змістовного наповнення перевірки, часу і обсягу перевірки.

Ще однією вимогою є координування і узгодження дій помічників аудитора, молодший аудиторів, які будуть залучатися до перевірки.

Багато факторів впливають на обсяг робіт при плануванні, зокрема:

- масштабність та складність перевірки;
- кваліфікаційний рівень аудиторів та їх практичний досвід;
- масштабність і складність бізнесу компанії, яка аудіюється;
- чи проводився аудит раніше;
- зміни в законодавчій базі.

Загальний план перевірки являє собою перелік робіт на кожному етапі перевірки, очікувані терміни перевірки, витрати часу аудиторів. В плані перевірки ключовими показниками є наступні:

- обсяг робіт;
- чисельність персоналу аудиторської компанії, які будуть приймати участь в перевірці;
- кількість сторонніх спеціалістів з різних сфер оточення, які будуть залучатися;
- терміни перевірки;
- витрати на перевірку;
- очікуваний дохід, який розраховується в залежності від обсягу робіт і часу.

Наступним кроком є здійснення раніш розроблених процедур і збирання аудиторських доказів. Задля цього аудитори працюють з матеріалами перевірок будь – яких фіскальних структур, вивчають комплекс розпоряджувальних документів підприємства, первинні бухгалтерські документи, облікові регістри, з'ясовують невідповідності в звітності. Завершальний етап аудиту передбачає формулювання висновків, які знаходять відображення в аудиторському висновку і аудиторському звіті.

На кожний об'єкт аудиторської перевірки розроблюється програма, в яку включено конкретні аудиторські процедури, терміни, методи, якими ця процедура буде здійснюватися та виконавці.

Міністерством фінансів України було розроблено Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку і затверджені наказом від 29.12.2000 № 356 [29]. Згідно з п. 42 виробничі запаси за субрахунками та синтетичними рахунками в розрізі місць зберігання, матеріально – відповідальних осіб, місць витрат відображаються у Відомості 5.1 на підставі первинних документів з їх надходження та витрачання.

Основними завданнями, які визначаються в контексті аудиту запасів є наступні:

- перевірка збереженості матеріальних цінностей;
- з'ясування стану облікової системи та системи внутрішнього контролю стосовно запасів;
- перевірка оцінки списання запасів та розумності їх використання;
- з'ясування дотримання норм списання запасів та нормування наявності запасів.

При безпосередньому здійсненні аудиту запасів, його основними напрямками виступає 1) організація аналітичного обліку руху запасів між всіма ділянками підприємства; 2) облік запасів: оприбуткування, витрачання, оцінка на дату складання звітності, результати інвентаризації.

Для належного збереження запасів аудитори мають переконатися в стані складського господарства, а також перевірити кадрове забезпечення департаментів матеріально- технічного постачання. Для цього вивчаються 1) документація відділу кадрів, пов'язана із загальною кадровою політикою, а також стосовно питань підбору, прийняття, переміщення та звільнення матеріально – відповідальних осіб; 2) факт укладання договорів про повну матеріальну відповідальність; 3) чи встановлено коло осіб, які мають право підпису документів на отримання, відпуск, переміщення та вивезення

матеріальних цінностей; 4) надання щорічних відпусток матеріально – відповідальним особам і передачу всіх їх обов’язків іншим особам на час відпустки.

Таблиця 3. 7 - Інформаційне підґрунтя та заходи аудиту запасів

Аудит облікового процесу		Процедури аудиту
Журнали та інші облікові реєстри	Первинні документи	
Розділ III Журналу 5 за кредитом рахунків 20, 22, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 39, 65, 66, 91	Первинні облікові документи за витрачанням матеріальних ресурсів	перевірка відповідності списання матеріалів у виробництво; - обґрунтування їх вартості на них та дотримання норм витрат матеріалів у виробництво; - встановлення відповідності даних за обліковими реєстрами даним матеріальних звітів наявності та руху матеріалів за звітний період; - перевірка правильності включення до собівартості витрат на виробництво за видами продукції рослинництва; перевірка правильності кореспонденції рахунків з відображення в обліку процесу виробництва продукції. (Протягом перевірки використовуються результати перевірки попередніх журналів)
Розділ III Б Журналу 5 А за кредитом рахунків 20, 21, 22, 39, 65, 66		
5.1. Відомість аналітичного обліку запасів		

Джерело: систематизовано автором на основі [29].

Стан складського господарства відіграє принципово важливу роль у збереженні, неспуванні матеріальних активів і, зокрема, запасів. Аудитори перевіряють складські приміщення як з точки зору безпеки й охорони, дотримання режиму пропуску на склади, так і з точки зору дотримання вимог щодо температурного режиму, вологості, освітлення і всіх інших технічних умов, необхідних для збереження активів. Вагове господарство також є об’єктом уваги при аудиторській перевірці.

Оцінка стану інвентаризаційної роботи також вивчається при проведенні перевірки. Аудитори перевіряють законодавчі підстави відображення результатів інвентаризації, коректність розрахунку збитків від нестач і визнання осіб винних в нестачах, коректність взаємозаліків нестач лишками

цінностей при виявленні пересортиці. Сума нестач і втрат обліковується на позабалансовому рахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей» до того моменту, поки буде прийняте рішення по конкретним винним особам.

Також слід зауважити, що велике значення для якісного аудиту має метод організації перевірки, яких налічується чотири: суцільна перевірка, вибіркова, аналітична, комбінована. Безумовно найточніші результати дає суцільна перевірка, для якої притаманна відсутність ризиків аудитора у зв'язку з перевіркою всіх масивів інформації за період, який перевіряється. Але суттєвим недоліком виступає кількість часу, необхідного для її здійснення, кількість залученого персоналу і, відповідно, вартість такого методу.

Вибірковий метод організації перевірки є певною протилежністю попереднього методу. Ризики значно підвищуються завдяки тому, що аудитор працює з окремими ділянками всього інформаційного масиву, а потім екстраполює результати на весь масив даних. Тобто, певні негативні факти і явища можуть залишитися поза межами виборки і, таким чином, не будуть виявленими. Якщо ж порушення були виявлені в певній частці масиву інформації, то тоді він весь підлягає суцільній перевірці. Виходячи з сутності вибіркового методу, можна говорити, що він набагато дешевший від суцільного.

Аналітичний метод організації перевірки вимагає більших знань і досвіду від аудиторів. Його сутність полягає не в уважній роботі з метою виявлення помилок візуальним шляхом, як є в двох попередніх методах, а більш складну аналітичну працю з різноманітними показниками в обліку, звітності фінансовій, податковій, статистичній з метою встановлення і відслідковування взаємозв'язків, взаємозалежності, впливів між ними.

Комбінований метод передбачає компілювання всіх розглянутих методів.

Методи перевірки певною мірою визначається тим, який відбувається етап перевірки. До методичних прийомів слід віднести наступні: зустрічна перевірка, опитування, спостереження, документальна перевірка, фактична, тощо.

Розглянемо більш детально сутність деяких з них.

Фактична перевірка передбачає безпосередній вихід аудиторів на об'єкт аудиту і його огляд, перерахунок, переважування, перемірювання для оцінки кількості, якості, відповідності умовам визнання активом.

Документальна перевірка має на меті перевірку первинних документів за трьома аспектами: з формальної точки зору, арифметичної та за змістовним наповненням. Формальний аспект передбачає перевірку наявності всіх обов'язкових реквізитів, перевірку правильності оформлення виправлень, якщо вони мали місце.

Арифметичний аспект має підтвердити правильність виконаних розрахунків в первинному документі. Змістовий контроль орієнтований на перевірку 1) доцільності господарчої операції, 2) законності її проведення, 3) коректності її відбиття в обліку і фінансовій звітності.

Специфіка роздрібної торгівлі накладає відбиток на проведення аудиту запасів в таких компаніях, деякі аспекти якого відображені в наступній таблиці (див. табл. 3.8)

Як бачимо завдання, які постають перед аудитом, перебувають в постійній динаміці і мають такий саме вектор розвитку, яким рухається бізнес. Розповсюдження доволі інтенсивними темпами комерційної торгівлі за допомогою мережі Інтернет сприяють формуванню нових аудиторських процедур, розробки нових методик перевірки діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 3. 8 - Особливості аудиту запасів на підприємствах роздрібної торгівлі

Показник	Сутнісна характеристика
Управління запасами	перевірка повноти і точності інвентарних записів, включаючи рівень запасів, швидкість оборотності та точки повторного замовлення; оцінка ефективності систем управління запасами та їх відповідність передовим галузевим практикам
Визнання продажів та виручки	перевірка правильності угод купівлі-продажу та забезпечення правильного визнання виторгу; вивчення документації, що підтверджує продажі, такої як рахунки-фактури, квитанції та дані точок продажу (POS - термінали)
Обробка готівки та запобігання шахрайству	оцінка внутрішнього контролю, пов'язаного з обробкою готівки у точках продажу; перегляд заходів щодо запобігання та виявлення шахрайства, включаючи крадіжку співробітників та шахрайські повернення
Відносини з постачальниками	вивчення угод та відносин з постачальниками, щоб забезпечити належні умови, ціни та знижки; підтвердження відповідності практики закупівель встановленим політикам та процедурам
Повернення та відшкодування	перевірка системи обробки повернень та відшкодування, щоб забезпечити точність та відповідність політикам компанії; оцінка наявних засобів контролю для запобігання та виявлення шахрайських повернень
Програми лояльності та знижки	оцінка порядку обліку програм лояльності та знижок; перевірка точності знижок і переконання в їх відповідності політиці компанії та відповідним стандартам бухгалтерського обліку
Запобігання втратам	вивчення процедур моніторингу та контролю втрати запасів (втрати через крадіжку, пошкодження чи помилки) оцінка ефективності заходів щодо запобігання втратам, включаючи системи безпеки та навчання співробітників
Відповідність нормативним вимогам	забезпечення дотримання відповідних нормативних актів, включаючи податкове законодавство, закони про захист споживачів та галузеві правила; перевірка обліку та звітності з продажів
Технологічні системи	оцінка ефективності та надійності систем управління роздрібною торгівлею та точок продажу; перевірка того, що технологічні системи адекватно підтримують відстеження запасів та фінансову звітність
Інвентаризація	участь або контроль інвентаризації для перевірки наявності та стану товарно-матеріальних запасів; порівняння результатів фізичного підрахунку із зареєстрованою інвентаризацією, щоб виявити та дослідити будь-які невідповідності
Подання звітності	перевірка фінансової звітності, для переконання, що представлення запасів та собівартості проданих товарів відповідає стандартам бухгалтерського обліку
Аспекти Е-комерції та багатоканальних продажів	оцінка (якщо застосовується) інтеграції електронної комерції та роздрібної торгівлі в загальний обсяг аудиту, беручи до уваги унікальні аспекти онлайн-продажів

Складено автором

Розглядаючи аудит запасів в роздрібній торгівлі, слід зауважити, що він передбачає системну оцінку та перевірку інформації щодо придбання, зберігання, реалізації товарів в контексті фінансового обліку зазначених операції і відображення зведених облікових даних у фінансову звітність. Спрямованість аудиту на забезпечення й підтвердження довіри до фінансової звітності, її транспарентності та надання стейкхолдерам доречної і правдивої інформації про стан товарних запасів є визначальною.

3.3. Напрями вдосконалення організації аналізу запасів та їх аудиту

Роль внутрішнього аудиту в діяльності компанії неухильно зростає, особливо в часи сьогодення, коли швидкий перебіг подій як у світі, так і в нашій країні, значно прискорює формування нових загроз і ризиків та актуалізує старі небезпеки. Саме внутрішні аудитори перебувають в центрі проблем цього динамічного середовища і вчасно можуть їх виявити, ідентифікувати та розробити механізми ефективної протидії.

Відділ внутрішнього аудиту має першу роль в досягненні комплаєнсу та загальної безпеки, «фінансового здоров'я» та фінансової цілісності суб'єкту господарювання, узгоджуючи цілі власника із загальним успіхом компанії та стійкістю бізнесу.

Теоретичне підґрунтя створення відділу внутрішнього аудиту, розробки, впровадження та функціонування системи внутрішнього контролю, її методичне забезпечення, алгоритми проведення перевірки бізнес – процесів, майна підприємства та його зобов'язань має бути на меті в будь – якого керівника. Для ефективної роботи внутрішній аудитор повинен чітко, системне уявлення стосовно концептуальних засад внутрішнього аудиту і контролю; мати навички застосування послідовного й систематизованого підходу до оцінювання ризиків та збільшення ефективності щодо процесів управління ними; практично застосовувати існуючі моделі керування

ризиками, наприклад, COSO, яка визначає цілі і компоненти внутрішнього контролю; розуміти методичні засади та інструментарій операційного аудиту; чітко опанувати базові принципи виконання вимог національного законодавства та внутрішніх регламентів підприємства; з'ясовувати намагання шахрайства, помилок, запобігати їм за допомогою внутрішнього аудиту для того, щоб забезпечити якість і достовірність багатьох видів звітності, в першу чергу, фінансової та нефінансової.

Внутрішній аудит має змогу генерувати інформацію про перебіг, стан та здійснення управлінських рішень шляхом безпосереднього й зворотного зв'язку та, за необхідності, проводити перевірки окремих виробничих етапів аграрних підприємств та їх діяльності в цілому. Проте в існуючих системах управління переважної більшості малих і середніх торгівельних підприємств, зокрема на підприємстві, що досліджується – ТОВ «ЛОТОС КОРП» відсутні внутрішні аудитори, що неминуче погіршує ефективності і своєчасність адміністративної складової. Внутрішній аудит може не тільки усунути недоліки неефективності в прийнятті існуючих рішень, але й реалізувати стратегічний вектор розвитку агротоваровиробників.

Згідно Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту його визначено як «незалежну, об'єктивну діяльність з надання впевненості та консультування, що має додавати вартості організації та покращувати її діяльність» [34].

Відділ внутрішнього аудиту в процесі своєї діяльності з певною періодичністю має оцінювати:

- адекватність й ефективність заходів та системи внутрішньо-технологічного контролю;
- управління господарськими та фінансовими ризиками;
- повноту, своєчасність і вірогідність фінансової та іншої звітності;
- дотримання принципів і внутрішніх процедур обліку;
- відповідність регулятивним вимогам [34].

- В цілому діяльність вказаного відділу можна представити трьома послідовними ланками:

- заходи превентивного контролю;
- поточний моніторинг;
- наступний моніторинг.

Заходи профілактичного характеру здійснюються на етапи розгляду первинних документів, зокрема, до підписання наказів, договорів, бюджетів, кошторисів. Поточна діяльність контролюється під час реєстрації бізнес – операцій, проведення інвентаризації. Завершальною процедурою є стадія агрегування та аналізу оперативної інформації облікової інформації та узагальненою інформації у фінансовій звітності пробного характеру. Тобто внутрішній аудит стає суцільним процесом системного характеру, безперервним та чітко документованим.

Важливим складовими даного процесу вбачається складання і дотримання графіку документообороту, що є вкрай важливим для сільськогосподарських підприємств виходячи зі специфіки їхньої діяльності.

Однією з найважливіших передумов для успішного проведення внутрішнього аудиту є документування його процесу. Основною метою цього процесу - підтвердження відповідності аудиту задекларованим принципам. Для ефективного документування результатів аналізу фінансових показників, які представлені в Звіті про фінансові результати та інший сукупний дохід (ф. 2, ф. 2М, ф. 2 МС) необхідно створити аналітичні таблиці, які можуть бути використані як робочі документи аудитора. Ці таблиці можуть включати відомість перевірки відповідності даних звіту про фінансові результати та Головної книги, аналітичну картку результатів перевірки даних про доходи та витрати Головної книги та регістрів синтетичного обліку, а також зведену відомість відхилень, виявлених у результаті перевірки відповідності даних про доходи та витрати в головній книзі та регістрах синтетичного обліку. Аналіз

таких даних дозволяє оцінити стан підприємства, виявити відхилення від запланованого рівня та визначити причини цих відхилень.

Цей матеріал є основою для зроблення аудитором обґрунтованих висновків, що повинні відображати оцінку діяльності всього підприємства та його окремих сегментів, засновану на порівнянні фактичних результатів зі запланованими або з попередніми періодами; виявлення можливих резервів, визначення їх розміру та місця виникнення, що допоможе класифікувати їх за ступенем релевантності, рівнем управління та часом дії; чітке формулювання проблем на основі аналізу факторів будь-яких відхилень з метою їх подальшого вирішення. Складність, коштовність та тривалість аналітичних процедур виправдовується їх ефективністю. Внутрішній аудитор має надавати допомогу керівництву в ефективному виконанні його функцій у процесі керівництва, зокрема, виявляти області ризику, пов'язані зі значними помилками в обліку, що можуть залишитися непоміченими. Методичний підхід до проведення аудиту внутрішньої якості та правдивості даних бухгалтерського обліку передбачає вибір та застосування конкретних процедур аудиту з урахуванням специфіки і сутності діяльності компанії, об'єктів аудиту та їхньої облікової технології.

Аналіз всієї діяльності підприємства торгівлі є базовою підставою для розуміння фінансового стану, відповідності тренду розвитку заявленим цілям, розуміння місця своєї компанії на ринку і своїх взаємин з конкурентами, споживачами і т. і. В контексті аналізу окремої ділянки бізнесу у вигляді запасів, вважаємо за необхідне застосування ABC – аналізу як дієвого інструменту для скерування уваги і зусиль менеджменту на ті запаси, які приносять максимальний внесок у фінансове становище підприємства. Максимальний моніторинг буде направлений на групу товарів «А», середній ступінь контролю заслуговують товари групи «В» і найменшої уваги заслуговує група «С», яка відіграє вкрай незначну роль у формуванні прибутку.

ВИСНОВКИ

Національна економіка нашої держави представлена багатьма секторами, одним з основних, беззаперечно і завжди є торгівля, зокрема торгівля сільськогосподарською продукцією. Окрім великої питомої ваги сектору, його важливість і значущість пояснюється виконанням ним функції продовольчої безпеки країни. Нищівного удару по цій найважливішій ланці економіки було завдано пандемією COVID 19, яка не має аналогів ні щодо масштабів, ні щодо характеру впливів на все людство. Безпрецедентний вплив, який ще не може бути оцінено повною мірою, здійснює збройна агресія російської федерації. Обидва чинники та їх синергетичний ефект обумовлюють актуальність і важливість обґрунтованих методичних основ щодо оцінки наслідків, як короткострокових, так і в далекоглядній перспективі, для всього сектору, для забезпечення й гарантування продовольчої безпеки поза межами країни, на всьому глобальному економічному просторі. Вибудовування економічних моделей, які б гарантували стійкий розвиток торгівельного сектору, алгоритмів, які мають на меті мінімізувати ризики багатьох негативних наслідків неможливі без якісної фінансової звітності, побудованої на професійному, своєчасному веденні бухгалтерського обліку та його перевірці і підтримці з боку аудиту.

Загальновідомо, що бухгалтерський облік базується на своєчасно складених первинних документах, зокрема, на результатах інвентаризації, проведення якої для торгівельних підприємств наразі дуже ускладнено. Обліково – економічні відділи зазначених підприємств не мають методичних розробок від органів влади стосовно фіксування та документування прямих втрат від збройної агресії та формування доказової бази. Окрім спеціалістів підприємства, які включаються до складу інвентаризаційної комісії, з огляду на їх професійні знання в царині активів, що інвентаризуються і досвіду, що дає можливість сформулювати власне професійне судження, є сенс залучити

свідків, котрі не є робітниками підприємства. При цьому має бути проведена автентифікація таких осіб та отримано їх підписи в усіх матеріалах інвентаризації.

Інформаційні програми, призначені для ведення обліку в торговельному підприємстві і складання й подання всіх видів звітності, відіграють важливу роль в контексті економії часу працівників бухгалтерської служби і в контексті мінімізації помилок завдяки мінімізації впливу людського чинника.

Облік на підприємстві ТОВ «ЛОТОС КОРП» ведеться у відповідності до діючих національних стандартів обліку. Підприємство не є суб'єктом обов'язкового аудиту ні за критерієм розміру, ні за критерієм виду діяльності. Ініціативний аудит також не проводився.

Організація роботи внутрішнього аудиту може стати рятівним засобом з причин того, що цей вид аудиту здійснює постійний контроль над витратами діяльності в режимі реального часу моніторує весь технологічний процес, внутрішній аудитор, будучи працівником підприємства знає всі вертикальні й горизонтальні зв'язки, розуміє «слабкі» місця і оперативно реагує на будь – яку ситуацію. З іншого боку, ці переваги слід ретельно продумати, бо вони одночасно мають і зворотною сторону у вигляді певної залежності від керівництва, тобто є ризик втрати об'єктивності, і також витрати на заробітну плату можуть бути істотними у порівнянні одноразової плати фахівцям з аудиту, залученим зі сторони. Однак, система управління ризиками, вибудовування якої і є головним завданням внутрішнього аудиту є значним заходом щодо покращення справ на підприємстві. Аналіз фінансового стану компанії показав що компанія ТОВ «ЛОТОС КОРП» має низькі показники платоспроможності, рентабельності; всі показники, які було розраховано стосовно оцінки запасів, також знаходяться на рівнях, набагато нижчих за мінімально допустимі значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Апопій В. Інтеграція та інтернаціоналізація внутрішньої торгівлі України: сучасні тенденції і проблеми розвитку. *Підприємництво і торгівля: збірник наукових праць* /редакц. кол.: Куцик П.О., Апопій В.В., Семак Б.Б. та ін. Львів: Видавництво Львівського торговельно- економічного університету, 2017. Вип. 21. 168 с.

2.Блакита Г. В. , Гладій І. О., Дзюба О. М., Бровко О. Т. Бухгалтерський облік в торгівлі та ресторанному господарстві : навчальний посібник. URL: <https://textbook.com.ua/buhoblik/1473444578>

3.Бондар М.І., Левицька С.О., Остап'юк Н.А., Осадча О.О., Антонюк О.Р., Зінкевич О.В. Бухгалтерський облік в управлінні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Облік і оподаткування". - Рівне: ПП "Форма-А", 2023. 244 с.

4.Бондар Ю. Робочі документи аудитора. Лід Скедьюли та програми. Аудиторська вибірка: посібник. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство». 2017. 396 с.

5.Будько О.В., Хижняк І.Ю. Особливості аудиту діяльності торговельного підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету* № 1(6) (2023) С. 111 – 117 – URL: <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/issue/view/16824>

6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 8- ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2019. – 912 с.

7. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в торгівлі. - 2-ге вид., перероб. і доп. Житомир, 2017. С. 526

8. Бутинець Ф.Ф. Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі: підручник для студентів ВНЗ. Житомир, 2012. С. 280.

9. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві Куцик П. О., Коваль Л. І., Макарук Ф. Ф. Видавництво: Магнолія: 2019 – 503 с
10. Велш Г.А., Шорт Д.Г. Основи фінансового обліку / Пер. с англ. – К.: Основи, 1997. – 947 с
11. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Ю.А. Верига. – К. : ентр навчальної і практичної літератури, 2019. –520 с.
12. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 128 с.
13. Гордополов В. Ю., Гордополова Н. В. Санаційний аудит як засіб запобігання банкрутства підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7889> (дата звернення: 11.12.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.18](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.18)
14. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція станом на 08.10.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 30.09.2023).
15. Гринів Н.Т., Кобилах О.Я. Роль запасів в управлінні матеріальнотехнічним постачанням організацій // *Технічний прогрес та ефективність виробництва: Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Збірка наукових праць. Випуск 24. – Харків: НТУ «ХПІ», 2001. – 280 с
16. Гринько Т.В., Максимчук О.С. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку вітчизняних підприємств сфери послуг. *Проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 255-260.
17. Державні нормативно-правові акти про охорону праці// Законодавча база/ Роздрібна та оптова торгівля. Терміни та визначення понять : ДСТУ 4303:2004 від 01.07.2005 р.: наказ Держспоживстандарту України N2

130 від 8 червня 2004 р. URL: http://https://dnaop.com/html/61145/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4303_2004

18. Економічна енциклопедія У трьох томах. Т. 3/ С.В. Мочерний (від.ред.) та ін. – К.: «Академія», 2002. – 952 с.

19. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. — Київ: Кондор, 2006. — 356 с

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 893/4186 21 грудня 1999 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

21. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020.496 с.

22. Кавун-Мошковська О. О. Торговельні мережі : підручник / О. О. Кавун-Мошковська. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 488 с.

23. Комерційна діяльність / Н.О. Криковцева, О.Б. Казакова, Л.Г. Саркісян, Л.Л.Авдєєнко та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 296 с.

24. Концептуальна основа фінансової звітності https://mof.gov.ua/storage/files/2019_RB_ConceptualFramework_ukr_АН.pdf

25. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 201 . 60 с.

26. Ларікова Л. Ф. Характеристика аудиторських процедур на різних етапах проведення аудиту / Л. Ф. Ларікова // *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. - 2017. - № 1. - С. 78-81

27. Лисиченко О. О., Атамас П. ., Атамас О.П. Фінансовий облік : навч. посіб.— К. : ентр навчальної і практичної літератури, 2019. – 356 с.

28. Лучко М.Р., Бенько І.Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006.- 311с

29. Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку від 29.12.2000 № 356 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>

30. МІЖНАРОДНИЙ КОДЕКС ЕТИКИ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ (ВКЛЮЧАЮЧИ МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ) <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>

31. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text (дата звернення 07.10.2023).

32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 // Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%2036_ukr_2018.pdf (дата звернення 07.10.2023).

33. Міжнародні стандарти аудиту // Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення 07.10.2023).

34. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ, АУДИТУ, ОГЛЯДУ, ІНШОГО НАДАННЯ ВПЕВНЕНОСТІ ТА СУПУТНИХ ПОСЛУГ <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>

35. Міщук Г. Ю., Джитар Т. М., Шишкіна О. О. Економічний аналіз: навч. посібник. – Рівне : НУВГП, 2017. – 156 с.

36. Нападовська Л.В. Бухгалтерський облік в торгівлі та ресторанному господарстві : навч. посіб. Київ, 2012. С. 395.

37. Облік і аудит : навч. посібник / Т.М. Ковальчук, І.І. Никифорак; за ред. Т.М. Ковальчук. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 520 с.

38. Облік на підприємствах торгівлі та ресторанного господарства: Навч. посіб. / Л.В. Нападовська, А.В. Алексєєва, О.А. Бакурова. О.Г. Веренич. Ш. Морозова, А.П. Шаповалова, В.М. Горностаєва; та заг. ред. Л.В. Нападовської. – К.: Київ. над. торг.-екон. ун-т, 2006. – 378 с.

39. Облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник/ Ю. Верига, М. Бондар, С. Мельник, Н. Хоменко – К.: ЦУЛ, 2023.- 216 с
40. Облік. Оподаткування. Аудит [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / [упоряд. О. В. Олабоді] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. – Київ, 2021. – 234 с.
41. *Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит : Навч. посібник. Вид. 4-те, перероб. і допов. Київ: Алерта, 2020. 852 с.*
42. Омельницька З. Облік товарів у торгівлі. УТЕКА. 2021. 11.01. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-uchet-tovarov-v-torgovle>
43. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах євроінтеграції : тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 22 травня 2023 р., м. Миколаїв / Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. 272 с.
44. Петрик О.А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: Навч. Посібник/ О.А. Петрик, В.Я. Савченко, Д.Є. Свідерський [за ред. О.А. Петрик]. – К.: КНЕУ, 2015. – 472 с
45. Плиса В. ., Плиса З. П. Бухгалтерський облік : підручник. 2-ге вид., випр. і доп. – Львів:Видавництво ННБК «АТБ», 2020. – 440 с
46. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI (Редакція від 07.11.2020) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення: 04.11.2023)
47. Поліщук А. Бухоблік товарів у роздрібній торгівлі. Інтерактивна бухгалтерія. 2020, № 66. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/10090/112141>
48. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05. 04. 2001 № 2344-III (Редакція станом на 23.03.2023) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#top>

49. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 №2258-VIII (Редакція станом на 01.01.2023) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 30.09.2023).

50. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція станом на 10.08.2022) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.09.2023).

51. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку наказ Міністерства фінансів наказом від 26. 05. 2022 року № 148 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0779-22#Text> (дата звернення: 16.01.2023).

52. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: Наказ 10.01.2007 р. №2. (Редакція станом на 14.01.2020) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07#Text> (дата звернення: 30.09.2023).

53. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 145 від 22.05.2002 (Редакція станом на 02.03. 2010) // База даних «Законодавство України» / URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0145569-02#Text> (дата звернення: 30.09.2023)

54. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 N 73 (Редакція станом на 17.02.2023) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 30.09.2023).

55. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ від 31.12.1999 № 318 (Редакція

станом на 03.11.2020) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 30.09.2023)

56. Про затвердження Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ від 20.10.1999 № 246 (Редакція станом на 01.01.2023) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 30.09.2023).

57. Про затвердження норм природного убутку продовольчих товарів у торгівлі та інструкцій з їх застосування: наказ Міністерства торгівлі СРСР від 02.04.1987 року N 88 <https://pravo.uteka.ua/doc/pro-zatverdzhennya-norm-prirodnogo-ubutku-prodovolchix-tovariv-u-torgivli-ta-instrukcij-z-ix-zastosuvannya>

58. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 за № 291. Режим доступу: <http://www.mfu.gov.ua>

59. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ від 24.05.1995 № 88 (Редакція станом на 09.03.2023) // База даних «Законодавство України» / Міністерство Фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 30.09.2023)

60. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства Фінансів від 09 вересня 2014 р. N 879 (Редакція станом на 29.07.2022) // База даних «Законодавство України» / URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 10.10.2023)

61. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей від

22.01.1996 р. №116 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text>

62. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів Постанова КМУ від від 15. 06.2006 р. N 833 (Редакція станом на 13.03.2019) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.09.2023).

63. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: Наказ Міністерства транспорту України від 14.10.1997 № 363 (Редакція станом на 12.07.2019) // База даних «Законодавство України» / URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#top>

64. Про захист прав споживачів Закон України від 12. 05. 1991 р. № 1023-XII (Редакція станом на 19.11.2022) URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#top (дата звернення: 30.09.2023).

65. Про облікову політику: Лист Міністерство фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05#Text> (дата звернення: 16.01.2023).

66. Проскуріна, Н., & Конєва, А. (2021). ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ: ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. *Економіка та суспільство*, (34). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-95>

67. Розвиток національної торговельної політики для підвищення конкурентоспроможності економіки України : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук, чл.-кор. НААН України Т.О. Осташко ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – Електрон. дані. – К., 2021. – 313 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/mg/353.pdf>

68. Розіт Т. В., Слюніна Т.Л Деякі аспекти відображення запасів у МСФЗ звітності ПРИЧОРНОМОРСЬКІ *ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ* Випуск 28-2. 2018 с. 136 – 141
69. Розіт Т. В., Слюніна Т.Л. (2021). Облікова політика в контексті інтегрованої звітності. *Економіка та суспільство*, (27). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-30>
70. Словник-довідник фінансиста АПК / за ред. П.Т. Саблука та М.Я. Дем'яненка. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 1997. – 234 с
71. Статистична інформація / Офіційний сайт державної служби статистики України. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 17.10.2020).
72. Титенко Л.В. Економічна сутність виробничих запасів / Л.В. Титенко // *Фінанси, облік і аудит*. – 2018. - № 18. – С. 361-369.
73. Ткач О. Л. (2020). ОСОБЛИВОСТІ ВИБІРКОВОГО МЕТОДУ В АУДИТІ *Підприємництво і торгівля*, (26), 98-102. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-26-14>
74. Трещов М.М. Розвиток інфраструктури аграрного ринку в регуляторному середовищі держави, як один з основних шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Економічний простір*. 2007. № 24. С. 73-82
75. Фабіянська В. Ю. Потреба в незалежному аудиті та розвиток його теорії: погляд через призму браку довіри в суспільстві. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7921> (дата звернення: 11.12.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.101](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.101)
76. Фінансовий облік 1 (у схемах і таблицях) Частина 1: навч. посіб. / М.Т. Теловата, О.В. Петраковська за заг. ред. М.Т. Теловатої. К: Інтердрук, 2019. 217 с.

77. Фінансовий облік і звітність : навчальний посібник / уклад.: С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. - Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. - 388 с.

78. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2016. С. 17–22.

79. Berman Barry R., Evans Joel R. Retail Management: A Strategic Approach, 12th Edition. Boston : Pearson, 2013. – 589 p.

Д О Д А Т К И

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство ТОВ "ЛОТОС КОРП" Дата (рік, місяць, число) _____
 Територія ХАРКІВСЬКА за ЄДРПОУ _____
 Організаційно-правова за КАТОТТГ¹ _____
 форма господарювання ТОВ за КОПФГ _____
 Вид економічної діяльності Роздрібна торгівля за КВЕД _____
 Середня кількість працівників, осіб 9 _____
 Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком _____
 Адреса, телефон _____

КОДИ

2021	01	01
40256325		
UA63120270010681864		
240		
47.12		

1. Баланс
на 31 грудня 2020 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	40,6	35,2
первісна вартість	1011	97,5	184,2
знос	1012	-56,9	-149
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	40,6	35,2
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	11 882,70	13 844,00
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	4 368,40	3 971,70
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	69,9	1 501,90
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 539,90	1,1
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	115,7	352,6
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	17 976,60	19 671,30
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	18 017,20	19 706,50

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	300	300
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 500,50	1771,7
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	1800,5	2 071,70
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	6 847,50	10113,5
розрахунками з бюджетом	1620	207,3	66
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	3	6,3
розрахунками з оплати праці	1630	16,4	26,9
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	9 142,50	7422,1
Усього за розділом III	1695	16 216,70	17 634,80
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	18 017,20	19 706,50

**2. Звіт про фінансові результати
за _рік_ 2020 р.**

Форма N 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20 574,90	16197,2
Інші операційні доходи	2120	344,8	633,1
Інші доходи	2240	18,2	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	20 937,90	16 830,30
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-18 076,80	-13421,3
Інші операційні витрати	2180	-2530,4	()
Інші витрати	2270	()	-2 279,50
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	20 607,20	-15700,8
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	330,70	32 531,10
Податок на прибуток	2300	-59,5	-203
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	271,20	32 328,10

Керівник

(підпис)

ГАУТАМ РУПЕШ
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство ТОВ "ЛОТОС КОРП"		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
Територія	ХАРКІВСЬКА	за ЄДРПО	2022	01	01
Організаційно-правова форма господарювання	ТОВ	за КАТОТ	40256325		
Вид економічної діяльності	Роздрібна торгівля	за КОПФГ	UA63120270010681864		
Середня кількість працівників, осіб	9	за КВЕД	240		
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком			47.12		
Адреса, телефон					

1. Баланс
на 31 грудня 2021 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	35,2	52,2
первісна вартість	1011	184,2	287,6
знос	1012	-149	-235,4
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	35,2	52,2
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	13 844,00	13 195,1
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	3 971,70	5 711,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	1 501,90	
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1,1	66,5
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	352,6	466,3
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	19 671,30	19 439,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	19 706,50	19 491,40

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	300	300
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1771,7	2100,9
Неоплачений капітал	1425		()
Усього за розділом I	1495	2 071,70	2400,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	10113,5	7579,6
розрахунками з бюджетом	1620	66	78,6
у тому числі з податку на прибуток	1621		72,2
розрахунками зі страхування	1625	6,3	6,5
розрахунками з оплати праці	1630	26,9	27
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	7422,1	9 398,8
Усього за розділом III	1695	17 634,80	17090,5
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	19 706,50	19 491,40

**2. Звіт про фінансові результати
за рік 2021 р.**

Форма N 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	22 465,90	20 574,90
Інші операційні доходи	2120	515,2	344,8
Інші доходи	2240		18,2
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	22 981,10	20 937,90
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-18023,3	-18 076,80
Інші операційні витрати	2180	-4 556,40	-2530,4
Інші витрати	2270		()
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	-22 579,70	20 607,20
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	401,40	330,70
Податок на прибуток	2300	-72,3	-59,5
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	329,10	271,20

Керівник

(підпис)

ГАУТАМ РУПЕШ КУМ

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство ТОВ "ЛОТОС КОРП" Дата (рік, місяць, число) _____
 Територія ХАРКІВСЬКА за ЄДРПОУ _____
 Організаційно-правова форма господарювання ТОВ за КАТОТТГ¹ _____
 Вид економічної діяльності Роздрібна торгівля за КОПФГ _____
 Середня кількість працівників, осіб 9 за КВЕД _____
 Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
 Адреса, телефон _____

КОДИ		
2023	01	01
40256325		
UA63120270010681864		
240		
47.12		

1. Баланс
на 31 грудня 2022 р.

Форма N 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	52,2	26,6
первісна вартість	1011	287,6	287,6
знос	1012	-235,4	-261
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	52,2	26,6
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	13 195,10	10 454,30
у тому числі готова продукція	1103		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	5 711,30	5 898,80
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	66,50	201,7
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	466,3	1966,1
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	19 439,20	18 520,90
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	19 491,40	18 547,50

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	300	300
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2 100,90	2 348,60
Неоплачений капітал	1425	()	()
Усього за розділом I	1495	2400,9	2 648,60
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	7 579,60	4783,2
розрахунками з бюджетом	1620	78,6	56,2
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	6,5	1,6
розрахунками з оплати праці	1630	27	5,7
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	9 398,80	11052,2
Усього за розділом III	1695	17 090,50	15 898,90
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	19 491,40	18 547,54

**2. Звіт про фінансові результати
за _рік_ 2022 р.**

Форма N 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	11 826,90	22465,9
Інші операційні доходи	2120	106,9	515,2
Інші доходи	2240	18,2	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	11 933,80	22 981,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-8 804,30	-22981,1
Інші операційні витрати	2180	-2530,4	-4556,4
Інші витрати	2270	()	-2 279,50
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	11 631,70	-22579,7
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	302,10	404,40
Податок на прибуток	2300	54,4	72,3
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	247,70	329,10

Керівник

(підпис)

ГАУТАМ РУПЕШ
(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.